

ČESKÁ
ZEMĚĚLSKÁ
UNIVERZITA V PRAZE

Česká
zemědělská
univerzita
v Praze

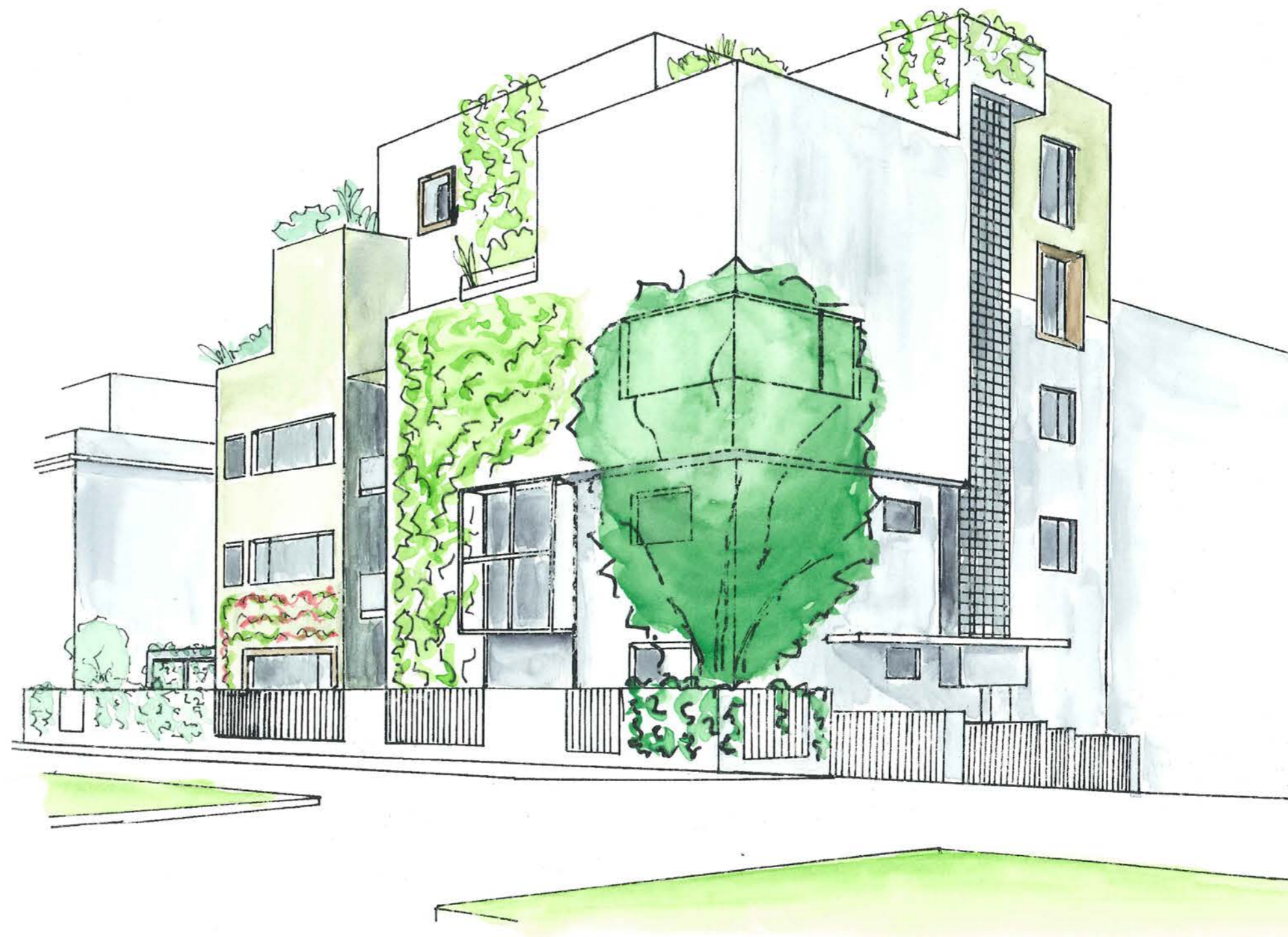
Fakulta agrobiologie,
potravinových
a přírodních zdrojů

Katedra zahradní
a krajinné
architektury

Bakalářská práce

Autor práce:
Renáta Bartková
Sodomová,
Vedoucí práce: doc. Ing.
arch. Jan Vaněk, CSc.
Obor studia:
Zahradní a krajinná
architektura
© 2017 ČZU v Praze

STUDIE REVITALIZACE ZAHRADY GRÉGROVY VILY, PRAHA 6, NA HUBÁLCE 1

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci „Studie revitalizace zahrady Grégrovy vily Praha 6, Na Hubálce 1“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 21. 4. 2017

Renáta Bartková Sodomová

Studie revitalizace zahrady Grégrovy vily (Praha 6, Na Hubálce 1)

Souhrn

Cílem práce bylo najít řešení, jak navrhnout zahradu u vila–domu architekta Vladimíra Grégra v Praze-Střešovicích, Na Hubálce 1. Práce je rozdělena na část analytickou a návrhovou.

Analytická část práce pojednává o vzniku funkcionalismu, jeho inspiračních zdrojích ve světě i v meziválečném Československu a dále o odnoži emocionálního funkcionalismu, jehož zastáncem byl autor výše uvedené stavby. Dále zkoumá zahradní styly objevující se v době funkcionalismu a doprovázející funkcionalistické a modernistické vily té doby. Detailněji byly analyzovány tři zahrady u modernistických a funkcionalistických vil v meziválečném Československu – vily Tugendhat, Müllerovy vily v Praze a Rothmayerovy vily. Z analýz vznikly závěry objasňující, jak je možné pojmout návrh zahrad u funkcionalistických a modernistických vil, které mají sloužit současnému uživateli a zároveň zachovávat jednotu architektury domu i zahrady, a také způsob pojetí zahrady u řešené vily.

V návrhové části studie byly identifikovány klíčové podmínky pro návrh zahrady, jako například klima, širší vztahy apod., aplikovány poznatky z první části práce a navrženy způsoby obnovy. Práce je doplněna fotografiemi, které ilustrují klíčová sdělení textu, dále půdorysy a skicami ukazujícími možné pojetí řešené zahrady.

Klíčová slova

zahrada u modernistické vily, zahrada u funkcionalistické vily, Vladimír Grégr, Na Hubálce 1, zahrady v meziválečném Československu, zahrada vily Tugendhat, zahrada Müllerovy (Loosovy) vily v Praze, zahrada Rothmayerovy vily, přírodní styl, Christopher Tunnard, integrace zahrady a domu

Revitalisation Survey of Vladimír Grégr's Villa (Praha 6, Na Hubálce 1)

Summary

The aim of the Thesis was to find a design solution for a garden at the villa–house of the architect Vladimír Grégr in Prague-Střešovice, Na Hubálce 1 Street. The thesis is divided into two parts – one analytical and the other designing.

The analytical part deals with functionalism, its sources of inspiration in the world and in the interwar Czechoslovakia and then the offshoot of emotional functionalism, the supporter of which was the author of the above construction. It examines the garden styles that appeared at the time of functionalism and which accompanied functionalist and modernist villas of the time. Three gardens at functionalist and modernist villas were analysed in detail in interwar Czechoslovakia – Villa Tugendhat, Villa Müller in Prague and Rothmayer Villa.

Conclusions how to design gardens at these villas that could serve current users while maintaining the unity between architecture of the house and garden were formed from the analysis. Also the designs of the Grégr villa garden were proposed.

In the design part of the thesis, key conditions for the design of the garden were identified, such as climate conditions, broader relations etc. Afterwards, the outcomes of the first part were applied to the design proposal. The work includes photographs that illustrate key messages of the text as well as floor plans and sketches showing possible approaches to the discussed garden.

Keywords

modernistic villa garden, functionalistic villa garden, Vladimír Grégr, Na Hubálce 1, Gardens in interwar Czechoslovakia, garden of The Tugendhat Villa, garden of The Müller (Loos) Villa in Prague, garden of The Rothmayer's Villa, natural style, Christopher Tunnard, integration between a villa and its garden

OBSAH

1. Úvod	6	10. Východiska pro obnovu zahrady	27
2. Cíl práce	7	10.1. Styl, kompozice, spolupráce, integrace	27
3. Metodika	7	10.2. Abiotické prvky	27
4. Přehled literatury - zdrojů	7	10.3. Biotické prvky	27
Analytická část	9	Návrhová část	28
5. Funkcionalismus	10	11. Širší vztahy	29
5.1. Funkcionalismus – vznik, svět	10	12. Současný stav domu	29
5.2. Funkcionalismus v Československu	12	13. Architektonický záměr	30
5.3. Emocionální funkcionalismus a Vladimír Grégr	13	14. Omezení vyplývající z dostavby domu	30
6. Modernistické/abstraktní zahrady	14	15. Klimatické podmínky	31
6.1. Obecné pojetí	14	16. Současný stav zahrady	31
6.2. Modernistické pojetí zahrad	15	17. Současné požadavky	32
6.2.1. Klasicizující moderna	16	18. Omezení rozsahu práce	32
6.2.2. Přírodní styl	16	19. Aplikace poznatků na obnovu zahrady Grégrovy vily	32
6.3. Vztah funkcionalistických domů a lokality	18	19.1. Řešení společných prostor	32
6.4. Meziválečné zahrady v Československu	19	19.2. Ozelenění domu	33
7. Zahrady u vybraných funkcionalistových vil v Česku	20	19.3. Zahrada u bytu v prvním nadzemním podlaží	33
7.1. Vila Tugendhat	20	20. Návrh	34
7.2. Müllerova vila	22	20.1. Návrh v přírodním stylu	34
7.3. Rothmayerova vila	24	20.2. Návrh v geometrickém stylu	36
8. Shrnutí	26	21. Závěr	39
9. Kritický pohled na závěry analýz	26	22. Seznam literatury	40
		23. Seznam zdrojů fotografií	41

ÚVOD

Studie revitalizace zahrady Grégrovy vily Praha 6, Na Hubálce 1

Období První republiky je považováno za zlatý věk naší společnosti, kdy bylo u nás, poprvé v dějinách, dosaženo demokracie. Euforicky se začal budovat nový stát. Doba byla plná optimismu a ideálů. Na druhou stranu přinášela velké sociální výzvy. Hluboká chudoba kontrastovala s opulentním bohatstvím, města se plnila lidmi z venkova. Architektura se začala emancipovat jako samostatný umělecko-společenský obor a hledala nejen styl, který by vyjadřoval novou filosofii doby, ale snažila se i o řešení velkých celospolečenských problémů. V Evropě se objevily nové styly navazující na předválečnou modernu – funkcionalismus, purismus, konstruktivismus, expresionismus a další. (Sedláková, 2007). Z Prahy, Brna a Zlína stala nejmodernější a nejpokrokovější města evropské architektury.

Po druhé světové válce bylo na slávu období První republiky na čtyřicet let zapomenuto. Bílá hladká fasáda, pásová okna, světlo a optimismus byly nahrazeny šedí a nezájmem. Rok 1989 však nepřinesl ve vilové tvorbě návrat k Le Corbusierově, Loosově nebo Miesově krychli, ale spíše k tradičnějším domům obdélného půdorysu se sedlovou střechou nebo v horším případě k tzv. podnikatelskému baroku. Na počátku třetího tisíciletí konečně zapomenutí ustupuje. Nová moderna a funkcionalismus si začínají hledat cestu zpět na českou architektonickou scénu. Nové „měšťanstvo“ si buduje sídla, která jsou jednoduchá a integrují vnitřní a vnější prostor. Památkáři ometají šed' ze zanedbaných prvorepubliko-

vých vil a zahradní architekti hledají ve školkách dávno zapomenuté taxony.

I vila architekta Grégra bude obnovena. Není to však vila, ale čtyřpatrový vila-dům. Je natolik nevšední, že se mu asi právě proto začalo říkat vila. Ekonomika je však neúprosná, a navíc se nejedná o kulturní památku, takže vila dostane novou přístavbu, aby mělo ekonomický smysl ji vůbec opravit. Důležité je, že hlavní myšlenka bude zachována. Původní tělo budovy vystoupí z barevně potlačené přístavby, aby připomnělo zašlou slávu domu i jejího architekta. Spolu s vilou bude obnovena i zahrada, jejíž plocha bude, díky přístavbě, zmenšena na minimum. Ze zahrady se stane zahrada střešní, protože pod ní budou vybudovány garáže.

S problematikou zvětšující se zastavěnosti parcel a zmenšujících se pozemků pro zeleň se bude Praha potýkat stále častěji. Na druhou stranu touha obyvatel po kousku přírody ve vysoce urbanizovaném prostředí bude stimulovat k využívání každého kousku zeleně ve městě. I miniaturní zahrádky v centru metropole jsou dnes doslova vyvažovány zlatem. Problém pojetí malých zahradních ploch však není novinkou. Británie se s ním potýká od počátku 20. století. (např. Tunnard, 1948).

Aktuálnost tématu této práce tkví v takovém pojetí návrhů zeleně k menším obytným nebo rodinným domům, které by odpovídalo dobové architektuře a aktuálním

uživatelským požadavkům, ale zároveň ukázalo, jak se dá pracovat s tímto úkolem na malých plochách.

Cílem práce je nalezení východisek a návržení způsobů, jakými je možno přistupovat k revitalizaci zahrady Grégrovy vily Na Hubálce 1 v Praze 6 tak, aby respektovala funkcionalistickou architekturu domu, historické souvislosti, současné požadavky na bydlení, a to vše na malé ploše pozemku.

Nejdůležitějším zjištěním pro tuto práci je však fakt, že Grégr s Fierlingerem spolupracoval. Fierlinger projektoval zahradu v přírodním stylu ke Grégrově vile v Jevanech.

Studie revitalizace
zahrady Grégrovy vily
Praha 6, Na Hubálce

2. CÍL PRÁCE

Cílem práce je nalezení východisek a navržení způsobů, jakými je možno přistupovat k revitalizaci zahrady Grégrovy vily Na Hubálce 1 v Praze 6 tak, aby respektovala funkcionalistickou architekturu domu, historické souvislosti a současné požadavky na bydlení.

Aby bylo možné cíle dosáhnout, je nutné poznat podmínky vzniku funkcionalismu jako architektonického stylu, jeho formy a nejvlivnější představitele a prozkoumat sociální a společenské poměry První republiky, které vedly k akomodaci funkcionalismu u nás. Je nezbytně nutné analyzovat práci a odhalit motivy autora řešené vily, Vladimíra Grégra. Vzhledem k tomu, že výsledkem práce má být na-

lezení východisek k obnově zahrady, je nutné analyzovat zahradní styly oné doby, minimálně v Evropském měřítku, a detailněji se zaměřit na zahradní tvorbu a její nuance v meziválečné zahradní tvorbě u nás. Posouzení vhodnosti jednotlivých modernistických zahrad k funkcionalistické architektuře je následujícím úkolem. Součástí analýzy musí být i terénní průzkum obnovených modernistických zahrad. Závěr by měl přinést odpověď na otázku po vhodném způsobu obnovy a jejím stylu.

Práce se skládá z části analytické a návrhové.

3. METODIKA

Metodika práce vychází z doporučení publikace *Památková obnova vilových zahrad založených v meziválečném období* z roku 2015 autorů Šimka a Zámečnicka. Je zde doporučeno:

1. Prostudovat oborové materiály:
  - projektová dokumentace;
  - historické plány;
  - použitá vegetace;
  - dobová fotografie;
  - dobové i současné literární zdroje a odborná periodika.
2. Učinit terénní průzkumy
  - pasport zahrady a dendrologický průzkum;
  - rozbor autenticity rostlin.
3. Stanovit koncepci obnovy – návrh zahradních úprav.

4. PŘEHLED LITERATURY – ZDROJŮ

Pro analytickou část práce byly použity odborné zdroje knižní, jako monografie či sborníky českých i zahraničních autorů, články v odborných publikacích nebo odborné články v tištěných médiích. Jako informační doplněk byly použity internetové zdroje.

K části o architektuře byly použity zdroje významných českých teoretiků architektury Otokara Nového, Rostislava Šváchy, Zdeňka Lukeše, Jaroslava Herouta a dalších. K části o zahradní architektuře byly prostudovány monografie významných světových teoretiků zahradního umění. Z dobových pramenů byly použity publikace Otokara Fierlingera a Christophera Tunnarda. Mezi zdroje byly zařazeny publikace a články českých odborníků na problematiku zahrad meziválečného období a jejich obnovu.

Tištěné monografie, sborníky a články ze zahraničních vědeckých institucí se vyznačovaly vysokou úrovní analýzy a sebereflexe. Články v odborném časopise *Zahrada - Park - Krajina* občas vykazovaly nedostatečnou objektivitu. Někteří autoři reflektovali pozitivní i negativní jevy, jiní ne. Autorům příspěvku do odborného časopisu *Zprávy památkové péče* chyběl objektivní pohled na problematiku, pravděpodobně protože se jednalo o jejich vlastní práci. Porovnáním zdrojů však došlo i u těchto autorů k odkrytí negativních prvků analyzovaných témat a lze se domnívat, že práce bude poskytovat alespoň částečně vyrovnaný a objektivní pohled na zkoumané skutečnosti.

Pro analýzu zahrad meziválečného období byly použity archivní dokumentace zahrad u významných funkcionalistických a modernistických vil. Původní plány zahrady Müllerovy vily od Camillo Schneidera a Carla Foerster a dokumentace provedení stavby k restaurování a rekonstrukci zahrady. Obojí poskytlo Studijní a dokumentační centrum Müllerovy vily. Dále byl prostudován Stavebně historický průzkum zahrady vily Tugendhat, nicméně dokumentace plánu obnovy nebyla a dodnes není ve Studijním a dokumentačním centru vily Tugendhat k dispozici. Byla prostudována původní stavební dokumentace řešené Grégrovy vily, nicméně v archivu se nacházejí pouze stavebně–architektonické plány. Plány zahrady nebyly nalezeny ani u vily Na Hubálce, ani u další Grégrovy vily v Praze 6, Na Viničných horách. Stavební odbor Prahy 5 plány ke Grégrovým vilám na Barrandově neposkytl, a tak není jasné, jestli jejich součástí jsou návrhy zahrad.

Zdroje byly dále doplněny terénním průzkumem vily Tugendhat, Müllerovy vily, Rothmayerovy vily a Grégrovy vily Na Hubálce.

Dále byly do práce zařazeny informace kurátorky Müllerovy vily (Mgr. Maria Szadkowská) a informace z přednášek Dějin zahradní architektury na ČZU od Ing. Stejskalové.

- 5. Funkcionalismus
  - 5.1. Funkcionalismus – vznik, svět
  - 5.2. Funkcionalismus v Československu
  - 5.3. Emocionální funkcionalismus a Vladimír Grégr
- 6. Modernistické/ abstraktní zahrady
  - 6.1. Obecné pojetí
  - 6.2. Modernistické pojetí zahrad
    - 6.2.1. Klasicizující moderna
    - 6.2.2. Přírodní styl
  - 6.3. Vztah funkcionalistických domů a lokality
  - 6.4. Meziválečné zahrady v Československu
- 7. Zahrady u vybraných funkcionalistických vil v Česku
  - 7.1. Vila Tugendhat
  - 7.2. Müllerova vila
  - 7.3. Rothmayerova vila
- 8. Shrnutí
- 9. Kritický pohled na závěry analýz
- 10. Východiska pro obnovu zahrady
  - 10.1. Styl, kompozice, spolupráce, integrace
  - 10.2. Abiotické prvky
  - 10.3. Biotické prvky

ANALYTICKÁ ČÁST

FUNKCIONALISMUS

5.1. Funkcionalismus – vznik, svět

Grégrova vila Na Hubálce 1 v Praze 6 Střešovicích není vilou, ale bytovým domem o čtyřech podlažích a původně pěti bytových jednotkách, postaveným v roce 1936. Někdy se tento typ staveb nazývá vila–dům. Přestože architekt Grégr je označován za funkcionalistického romantika, je tato stavba jeho nejcennějším dílem vracejícím se k odkazu funkcionalismu. (Lukeš, 2012)

Funkcionalismus se objevuje ve světové i československé tvorbě od dvacátých let 20. století. Skupině architektů, kteří byli u nás prvními propagátory funkcionalismu, se říká česká architektonická avantgarda. (Nový, 2015) Kořeny funkcionalismu, týkající se teorie, spadají do první poloviny 19. století k teoretickým pracím Karla Friedricha Schinkela a Gottfrieda Sempera. Schinkelovo heslo: účel, materiál konstrukce a Semperovo heslo: účelnost je základem stavby, si musela počkat na svou realizaci mnoho desetiletí.

Kořeny technologií funkcionalismu spadají do druhé poloviny 19. století. Za svůj vznik vděčí dvěma technologickým objevům – ocelové nosné konstrukci a železobetonu.

Díky těmto novým materiálům bylo sice možné vymanit se ze zaběhnutých stereotypů staveb, které vyplývaly ze statických požadavků materiálů, používaných před těmito objevy (Sedláková, 2007), ale ve skutečnosti došlo k rozštěpení obsahu a formy architektury. (Vorlík, 2010)

Architektura přinášela po tisíciletí vysokou estetickou hodnotu staveb založenou na dekorativnosti. S novými materiály a technologiemi již nebyl dekor zapotřebí, ale psychologická setrvačnost lidské mysli ho vyžadovala. Trvalo několik desetiletí, než se rozšířila nová estetika, která viděla ve strohosti krásu, načež se od poloviny 20. století v rámci postmodernismu opět vrátila k příběhům.

Funkcionalismus má několik myšlenkových zdrojů – podle Sedlákové (2007) jsou jimi purismus, škola Bauhaus a práce Le Corbusiera, Turner (2011) přidává hnutí de Stijl. Vorlík (2010) zařazuje mezi předchůdce Louise Sullivana nebo Franka Lloyda Wrighta, který je podle Nového (2015) „největší americký architekt našeho věku“. Sullivan byl reprezentantem tzv. Chicagské školy, kterou podle Nového (2015) „začínají dějiny moderní architektury 20. století.“ Stavěl v Chicagu v po-

slední třetině 19. století první mrakodrapy z ocelových konstrukcí a bez dekoru. Frank Lloyd Wright - jeho žák - na počátku 20. století vymyslel koncept prérijního domu s horizontální orientací a novým vnitřním uspořádáním, kterým předběhl svou dobu o dvě desetiletí. (Sedláková, 2007)

Purismus a jeho největší propagátor Le Corbusier redukoval architektonickou formu do nejjednodušších geometrických tvarů (Sedláková, 2007), ale našel i převratné konstrukční řešení – spojením svislé podpory s vodorovnými deskami, které tvořily celou plochu podlaží, získal volný prostor celého podlaží, nezávislý na nosných stěnách stejně jako průčelí (Herout, 2002). Dále Le Corbusier definoval pět základních prvků pro stavbu domů:

1. piloty vynášející dům;
2. střešní zahrada;
3. skeletová konstrukce = uvolnění půdorysu;
4. pásová okna;
5. volné průčelí. (Sedláková, 2007)

Bauhaus, škola designu, která vznikla v roce 1919, dala vklad funkcionalismu v podobě děl svých ředitelů – například Waltera Gropia, nebo Ludwiga Miese van der Rohe. Jejich díla jako je školní budova Bauhausu, obytná kolonie v Dessau, Německý pavilon či vila Tugendhat jsou ztělesněním funkcionalismu. (Sedláková 2007)

Z integrace výše uvedených inspiračních zdrojů se vyvíjí ve 20. a 30. letech nový styl – funkcionalismus, který má následující atributy:

1. abstraktní výraz, žádná dekorace, pravdivost (forma, tedy konstrukce, je vyjádřením funkce);
2. volný prostor stavby zajištěný konstrukcí, umožňující volný půdorys;
3. propojení s krajinou a okolní zelení;
4. standardizace, typizace, mezinárodnost;
5. fyzická a psychická hygiena;
6. pokrokovost, modernost a optimismus architektury;
7. zapojení architektury do řešení problémů společnosti. (Vorlík, 2010)

5.

5.1. Funkcionalismus – vznik, svět

5.2. Funkcionalismus v Československu

5.3. Emocionální funkcionalismus a Vladimír Grégr

Turner (2005) nazývá modernistické koncepce abstraktními a vidí jejich filosofickou základnu v obdivu architektů k exaktní vědě, která v té době používala principy abstrakce pro nalezení podstaty a věřila v možnost racionálního poznání světa.

Christopher Tunnard (1948) ve své knize *Gardens in the Modern Landscape* potvrzuje výše uvedené principy pro tvorbu domů ale i zahrad:

“Just as the design of the locomotive, the aeroplane, and, for that matter, the modern house, is being changed by scientific invention, in similar way science will transform the garden of the future.”

Daniel Libeskind (2006), z perspektivy dnešního architekta, vidí zdroj funkcionalismu ve filosofii stoiků, která usilovala o chladnost, střízlivost a lhostejnost. Podle něj se funkcionalisté snažili stavět budovy, které budou emotivně neutrální a objektivní. To však považuje za nemožné.

Kritický pohled na funkcionalismus zastával i Frank Lloyd Wright, jak píše ve své knize Mark Treib (2016):

“For many reasons Wright believed that the smooth boxes of European modernism held no merit, ...they too closely resembled the machines used to produce them.”

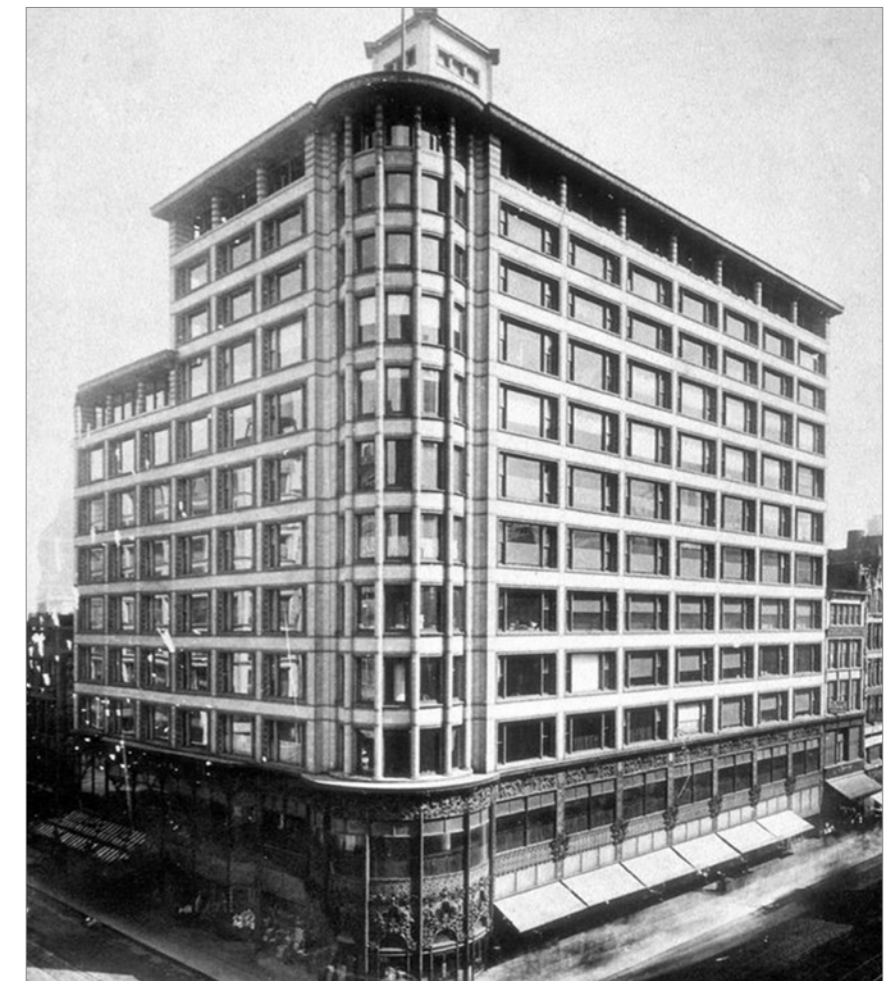
Na počátku 30. let se rozšířily myšlenky funkcionalismu do té míry, že se mu začalo říkat mezinárodní styl. U nás se funkcionalismus objevuje od roku 1925 a velmi rychle se ujímá.

2. Villa Savoye (1928–1931): kulturní funkcionalistická vila od Le Corbusiera. Má typické znaky požadované Le Corbusérem - piloty vynášející dům, prostor pro střešní zahradu, skeletovou konstrukci, pásová okna, volné průčelí.

1. Škola Bauhaus v Desavě – zdroj inspirace pro funkcionalismus. Autor budovy (1925–1926) Walter Gropius.

3. Sullivanovo centrum od Louise Sullivana z roku 1899, předchůdce funkcionalistické architektury – bez dekoru s náznaky pásových oken (další úpravy z roku 1906 a 1961).

5.2. Funkcionalismus v Československu

Po první světové válce byla republika ve výjimečné konstelaci kladoucí obrovské požadavky na urbanismus a stavební činnost. Vznik nového státu vyžadoval vybudování nových sídel pro veřejné instituce a infrastrukturu. Vzrůstala poptávka po bytovém fondu. Bohatá měšťanská třída chtěla dát svoje postavení na odív. Prosazovaly se nové urbanistické koncepce a nové styly navazující na předválečnou modernu – konstruktivismus a funkcionalismus, které ovládly téměř celou naši meziválečnou architektonickou scénu. (Lukeš, 2015)

Švácha (1985) tvrdí, že se tyto požadavky nejvýrazněji projeví v Praze. Zákon o Velké Praze z roku 1920 připojil k metropoli třicet sedm okolních vesnic. Praha se stala magnetem pro mnoho nových obyvatel, jejich příliv byl obrovský. (Švácha, 1985). V tomto nelze se Šváchou bezmezně souhlasit, neboť Brno nebo Zlín se staly rovněž výkladními skříněmi pokroku ve stavitelství i dalších oborech. Jak píše Vrabelová a kol. (2016), Brno se stalo druhým nejvýznamnějším městem, byly sem situovány mnohé centrální úřady a město prožívalo nebývalý rozvoj, který přilákal mladé architekty.

Po válce ještě dozníval kubismus, moderna i secese, ale za nositele moderních stylů Švácha (1985) považuje stoupence purismu a funkcionalismu. Nový (2015) považuje za kolébku moderní avantgardy v Praze spolek Devětsil. Švácha (1985) vidí centra ve třech uskupeních – v Devětsilu, v Klubu architektů (absolventi české techniky kolem časopisu Stavba) a v pražské Akademii výtvarných umění v čele s Janem Kotěrou.

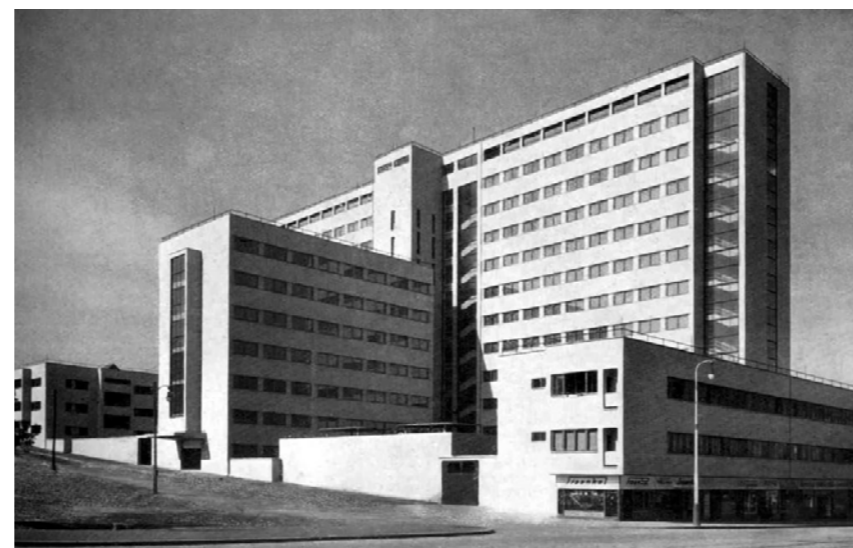
Architekti po vzniku samostatné Československé republiky přerušili styky s kulturními vlivy metropolí Rakouska-Uherska a začali se orientovat na Paříž, Velkou Británii a USA. Stážovali u nejslavnějších architektů jako byl Auguste Perret a Le Corbusier ve Francii, Frank Lloyd Wright v USA nebo se scházeli v Británii s Ebenezerem Howardem (Kotěra, Gočár). Dalším vzorem byla pro naši architektonickou avantgardu škola Bauhausu v německé Desavě, kde mnoho československých architektů studovalo. Karel Taige zde dokonce přednášel. (Nový, 2015). Filosofii české meziválečné avantgardy vystihuje Otakar Nový (2015) následovně:

„Vstoupila do panenské oblasti tvorby kultury právě zrozené Československé republiky bez úcty k minulosti a s nadějí v budoucnost, s okny dokořán otevřenými do celého světa.“

Atmosféra ve společnosti umožnila realizovat u nás díla funkcionalistické architektury na velkých budovách, což bylo v Evropě zatím ojedinělé. Za jednu z prvních velkoprostorových funkcionalistických budov u nás je považován Veletržní palác architektů Oldřicha Tyla a Josefa Fuchse z let 1925 – 1928, který otevřel cestu funkcionalismu. Průlom do funkcionalistické tvorby velkoprostorových veřejných budov završil palác Elektrických

podniků z let 1927–1935 od Adolfa Benše a Josefa Kříže nebo palác Všeobecného penzijního ústavu na Žižkově z let 1929–1933 od architektů Josefa Havlíčka a Karla Honzíka, na než se přijely podívat takové kapacity jako Richard Neutra nebo Le Corbusier. (Sedláková, 2007) Stavby podobné velikosti a charakteru byly revoluční pro celou Evropu, což dokládá i Nový (2015), který píše, že investor poslal autory (Havlíčka a Honzíka pozn. autor) na studijní cestu do Německa, Holandska a Francie, kde navštívili např. Waltera Gropia nebo Le Corbusiera, ale neměli se z čeho poučit, protože v navštívených zemích ještě žádný administrativní palác podobné dimenze jako palác Všeobecného penzijního ústavu nestál. Kromě velkých veřejných budov, vznikaly i další funkcionalistické a puristické budovy, jako bytové domy a sídliště, jichž byl chronický nedostatek, ale i kolonie vilek pro středně majetné a honosné vily pro výslovně bohatou klientelu.

Jelikož byla umělecká avantgarda ve své filosofii výrazně levicová až marxistická, byla stavba vil pro majetnější vrstvu určitým problémem v rámci této společnosti. Nicméně ekonomické důvody přivedly mnohé architekty do služeb bohatší klientely navzdory ostrakizaci ze strany uměleckých spolků – zvláště Devětsilu. (Nový, 2015) V Čechách vzniklo asi sto funkcionalistických a puristických vil a asi pětina z nich dosahuje světové úrovně. (Švácha, 1985) Mezi nejvýznamnější autory a objekty patřili například Vančurovy zbraslavské vily (1923–1924), kolonie Baba s vilami od architektů Janáka, Gočára a Benše, vily Ladislava Žáka, Jaroslava Frágnera, Evžena Linharta a další. (Nový, 2015) Podle Nového (2015) z dobových děl ještě vyčnívá Müllerova vila Adolfa Loose (1928–1930) a vila Tugendhat (1929–1930) od Ludwiga Miese van der Rohe.

4. Dům odborových svazů, dříve Všeobecný penzijní ústav (1929–1933) od architektů Havlíčka a Honzíka, na než se přijely podívat takové kapacity jako Richard Neutra nebo Le Corbusier.

5. Veletržní palác (1925–1928) od architektů Tyla a Fuchse, který otevřel cestu funkcionalismu v Československu.

6. Kolonie modernistických vil Baba (1932–1936).

5.3. Emocionální funkcionalismus a Vladimír Grégr

Sedláková (2007) uvádí, že ve čtyřicátých letech se začíná objevovat v architektuře odnož funkcionalismu – tzv. organická architektura. Za ustanovení stylu považuje Le Corbusierovu stavbu poutní kaple v Ronchamp. Švácha (1985) však upozorňuje na to, že se již ve dvacátých letech objevuje skupina českých architektů v čele s Vítem Obrtelem, která začíná odmítat geometrickou strohost staveb a obrací se k bohatším formám. Tento typ funkcionalismu označuje za emocionální. Princip funkcionalismu – tedy, že forma následuje funkci, stále platí, ale architekti si začínají všimnout, že ne všechny funkční formy mají tvar krychle nebo kvádr. Obrtel (1930) vidí „*linii mlh a kamenů*“. Frank Lloyd Wright obdivuje ulitu plže zkonstruovanou pro pobyt ve vnitřních prostorách a staví své slavné Gugenheimovo muzeum v New Yorku (1943–1959) (Druitt, M., n. d.), nicméně až dvacet let po prvních stavbách české organické architektury.

Vladimír Grégr, Gočárův žák, byl představitelem této architektury u nás. Tak jako se vyvíjí styl každého dobrého umělce, vyvíjel se i styl Grégrův od strohé funkcionalistické architektury k moderním organickým tvarům až po romantické vily vracující se zpět k motivům moderny, čerpající z romantismu, a dokonce z lidové architektury. Grégrovou klientelou byla bohatá pražská společnost. Byl stavitelem Barrandova, který se ve své době tvářil jako český Hollywood. Proto byla jeho architektura označena levicovým Devětsílem za špatnou. (Švácha, 1985) Grégr však přinesl do architektury nový pohled, který dodnes chybí mnohým architektům, a tím je pokora před investorem nebo stavitelem, který bude dům obývat. Sladit architektonický styl s požadavky na obyvatelnost je skutečným uměním, se kterým se nemusí vypořádávat obory jako malířství či sochařství, ale pro architekturu je zásadní a určuje nejen estetické kvality díla, ale i funkční.

„Každý dobrý funkcionalista byl zcela bezvýhradně přesvědčen, že svými architektonickými projekty reaguje na požadavky života, společnosti, člověka. Vladimír Grégr byl však patrně prvním pražským moderním architektem, který se tohoto člověka zeptal, jaké požadavky bude na jeho projekty klást.“ (Švácha, 1985)

Vladimír Grégr započal svoji tvorbu funkcionalistickými vilami (Barrandovská 16 a 46 z let 1930–1931). Poté odjel do USA a po návratu se, podle Lukeše (2013), posunul k romantizující tvorbě. Švácha (1985) vidí ve změně spíše organické tendence, které se projeví v roce 1932–1933 na stavbě architekta vlastní vily ve Skalní ulici a dále na Barrandovských vilách 25 (1934) a 17 (1939–1941), kde se objevují polygonální rizality obložené dřevem, ale také návrat k moderně v podobě režných omítek a valbových střech. Nový (2015) považuje Grégrův styl za velmi osobitý, ne pouze kopírující vědomosti nabyté při kalifornském pobytu.

S tím, že se Grégr zabýval obytností svých děl, souvisí i jeho interiérová tvorba. Zařadil se v ní po bok architektů, jako byli například Adolf Loos nebo

7. Grégrova funkcionalistická vila v Praze, Na Hubálce 1.

Ludwig Mies van der Rohe, kteří pro své interiéry vybírali luxusní, stylový a pohodlný mobiliář. (Švácha, 1985) Nový (2015) považuje Grégra dokonce za mistra interiérové tvorby, který dokázal vytvořit kouzlo intimity domova.

Mezi stavby ve stylu organické architektury zahrnuje Švácha (1985) i vilu Na Hubálce 1, kterou však Lukeš označuje jako nejcennější funkcionalistické Grégrovo dílo. (Lukeš, 2013b) Základ koncepce vily tvoří prostupující se hrany obytných těles doplněné škrábanou omítkou, okny typu bow – window a luxferovým pásem osvětlujícím vnitřní schodiště. V dřevěných rizalitech se objevují romantizující prvky typické pro Grégrovu tvorbu od poloviny 30. let. (Lukeš, 2013a)

Grégrova budova Na Hubálce 1 je považována za funkcionalistickou stavbu, s drobným nedostatkem – tedy dřevěnými rizality a okny typu bow – window. Víme, že Grégr v té době už stavěl vily na Barrandově, které se neodvíjely od bezemotivního funkcionalismu, ale právě naopak, usilovaly o emocionalitu. Ony dekory, které nám dnes ke stavbě „nesedí“,

8. Dřevěný rizalit – romantizující Grégrův projev na funkcionalistické vile.

9. Grégrova vila v ulici Barrandovská 46 (1931), inspirovaná organickými tvary.

můžeme považovat za individuální Grégrův projev, za součást jeho emotionality, kterou se v té době snažil do svých staveb vkládat.

Libeskind (2006) se neztotožňuje s převládajícím názorem, že funkcionalistická architektura je emotivně neutrální. Svoje tvrzení dokládá na stavbě Nové národní galerie v Berlíně od Ludwiga Miese van der Rohe nebo na novém křídle Muzea moderního umění v New Yorku od Yošio Taniguchiho. V odvržení všeho, kromě základních prvků, vidí projev agresivity a v případě muzea projev moci veřejných institucí. Poukazuje na to, že i když se budova tváří neutrálně, vnitřní prostor je projevem individuality svého majitele, a tudíž není bezvýhradně neutrální.

MODERNISTICKÉ/ABSTRAKTNÍ ZAHRADY

6.1. Obecné pojetí

Turner (2005) nazývá zahrady, které vznikly v první polovině 20. století, zahradami abstraktními, čímž se snaží eliminovat obecně přijímaný název zahrady moderní (u nás modernistické), protože podle něj je slovo moderní z dlouhodobého hlediska zavádějící.

Tak jako architektonická i ta skutečná pokroková zahradní avantgarda se snažila odvrátit od historismu. Umělci první poloviny 20. století byli podle Turnera (2005) fascinováni vědeckým poznáním, které abstrahovalo přírodní zákony z chaosu, a snažili se tento proces napodobit. Výsledkem se staly čisté linie, absence ornamentu, jednoduché barvy a geometrická elegance. Jeho předpoklad potvrzují slova Franka Lloyda Wrighta (n.d.)

“I am an abstractionist, I am seeking the pattern behind the realism – the interior structure instead of comparatively superficial exterior effects.”

Mezi nejvýznamnější zahradní designéry první poloviny 20. let 20. století patřili Frank Lloyd Wright, Geoffrey Jellicoe, Fletcher Steele a další. Ti, kteří ovlivnili moderní

zahradní design, byli ti samí lidé, kteří ovlivnili vznik moderní architektury – škola Bauhaus s Walterem Gropiem skrze své principy, Le Corbusier skrze inkorporaci zahrady do domu (střešní zahrady) a Frank Lloyd Wright skrze svou schopnost umístit dům do krajiny (Turner, 2005), tak aby z ní „vyrůstal“. (Treib, 2016)

Mezi nejreprezentativnější díla abstraktního stylu v meziválečném období je možné zařadit například část zahrady Gabriela Guevrekiana ve vile Noailles ve francouzském Hierès, kde použil přísně geometrickou kompozici připomínající abstraktní obraz. Dále Německý pavilon od Ludwiga Miese van der Rohe, který skutečně integroval zahradu s domem – tak jak to chápeme dnes, kdy přechod z domu do zahrady je plynulý a zahrada tvoří další „pokoj.“ Přestože o rok později postavil Mies podle tohoto pavilonu vilu Tugendhat, integrace zahrady zde není tak zjevná. Turner (2005) považuje za nejreprezentativnější abstraktní zahrady realizace Roberta Burle Maxe.

Amerika byla jedním z ohnisek vlivu na moderní Evropskou architekturu v podobě děl Franka Lloyda Wrighta. Ve dvacátých letech z Evropy emigroval Robert Neutra, jehož vily vznikající od 30. let, jsou dodnes vrcholem integrace domu s okolím. Během války emigrovali do USA zakladatelé evropského funkcionalismu, např. Walter Gropius, Ludwig Mies van der Rohe, Peter Behrens, a styl, který byl v před-

válečném období v USA záležitostí soukromých vil, učinili oficiálně přijímaným. Štafetu abstraktního zahradního designu v USA převzali designéři jako Dan Kiley nebo Peter Walker a vytvořili kultovní díla zahradního abstraktního (např. Miller Garden, 1957).

V architektuře se ve 20. století objevuje mnoho rozdílných stylů, které lépe či hůře dokážeme identifikovat a pojmenovat, nicméně v zahradní tvorbě není takové členění možné, protože neexistují zahradnické analogie ke každému architektonickému stylu.

Principy moderních zahrad jsou obdobné jako principy moderní architektury:

- vytváření formy na základě funkce;
- vyjadřování struktury;
- přiznávání materiálu;
- používání moderních materiálů a konstrukcí;
- vyhnutí se příběhům a sentimentalitě;
- vyhnutí se dekoraci;
- používání domácích taxonů. (Turner, 2015)

10. Guevrekianova zahrada u vily Noailles, inspirace v abstraktním malířství.

11. Geometricky pojatá střešní zahrada vily Savoye (1931).

12. Německý pavilon (1929) od Ludwiga Miese van der Rohe - ukázka skvělé integrace vnějšího a vnitřního prostoru.

6.

6.1. Obecné pojetí

6.2. Modernistické pojetí zahrad

6.2.1. Klasicizující moderna

6.2.2. Přírodní styl

6.3. Vztah funkcionalistických vil a lokality

6.4. Meziválečné zahrady v Československu

6.2. Modernistické pojetí zahrad

V moderním pojetí zahrady se v první polovině 20. století objevily dva přístupy – architektonický a přírodní. (Wolschke –Bullmann, 1997)

Architektonický styl však nebyl jednotný, respektive měl dvě různé podoby vycházející z odlišných předpokladů. První variantou byl styl vycházející ze severského hnutí de Stijl. Turner (2005) ho nazývá architektonickým formálním stylem. Hnutí de Stijl nacházelo inspiraci v geometrických tvarech a pojímalo je v umělecké rovině. Přední představitelé hnutí byli Piet Mondrian nebo Theo van Doesburg se svými barevnými, přísně geometrickými kompozicemi. Vycházeli z myšlenek funkcionalismu a konstruktivismu, kde jakýkoliv ornament byl nepřijatelný. V architektuře můžeme mezi ukázky hnutí de Stijl zařadit například některé stavby a návrhy Ludwiga Miese van der Rohe, jako byl Venkovský dům z kamene a Venkovský dům z betonu, jejichž půdorysy mají obdivuhodnou podobnost s Theo van Doesburgovými kresbami. K za-

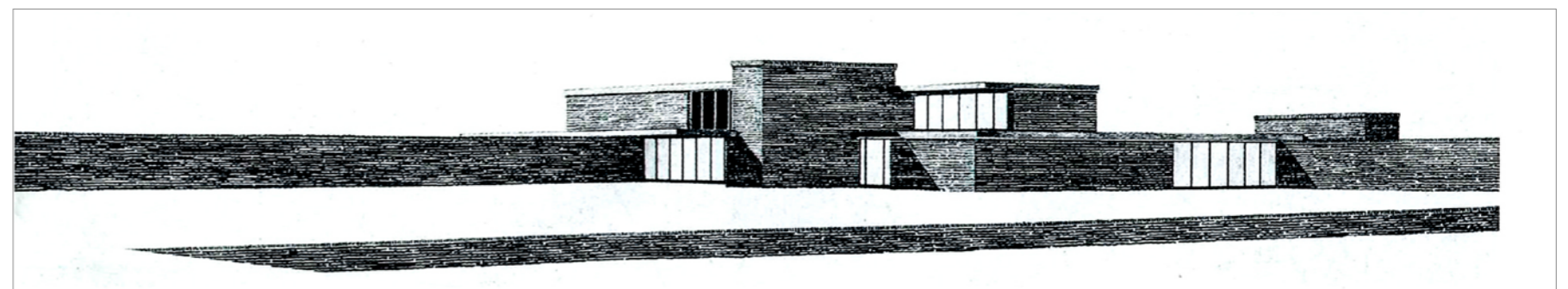
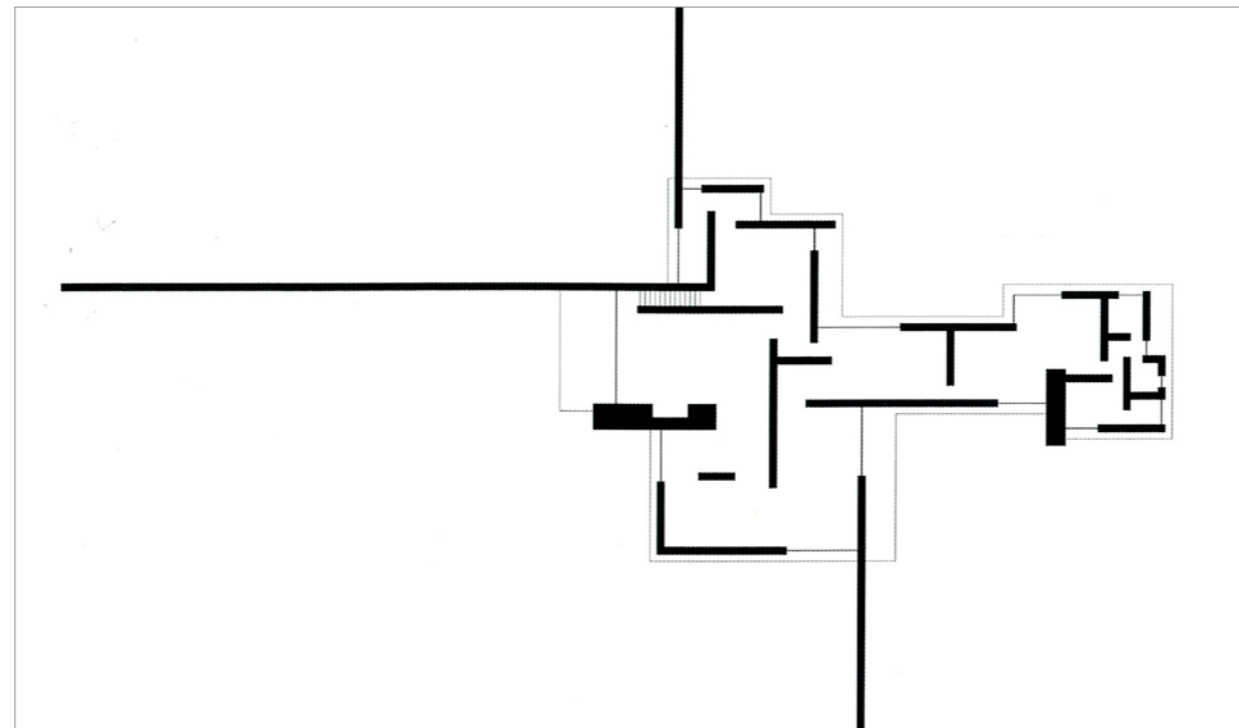
hradám tohoto typu patří již zmiňovaná geometrická zahrada Guevreki-anova s mnohými anglickými napodobeninami, nebo střešní zahrada vily Savoye od Le Corbusiera. (Turner, 2011)

Druhou variantu architektonického stylu nazývá Stejskalová (2016, pers. comm.) klasicizující modernou. Ta se inspirovala rovněž v geometrických tvarech, ale neodvrhovala dekor. Hleděla spíše do minulosti a snažila se skloubit moderní požadavky s klasickým vizuálem zahrad. Její zastánci členili zahradu do jednotlivých „pokojů“, tedy funkčních částí, které mezi sebou ohraničovali plůtky, zídkami, tvarovanou zelení, a vytvářeli tak obraz půdorysu domu v zahradě. Ten potom zdobili sochami, vázami a dalšími dekoračními předměty. Tento styl byl praktikován u nás spolu s architektonickou modernou, tedy zhruba od prvního desetiletí 20. století, a je tedy relativně výrazně staršího data, než styl typu de Stijl. Je typický pro zahradní tvorbu v meziválečném období u nás.

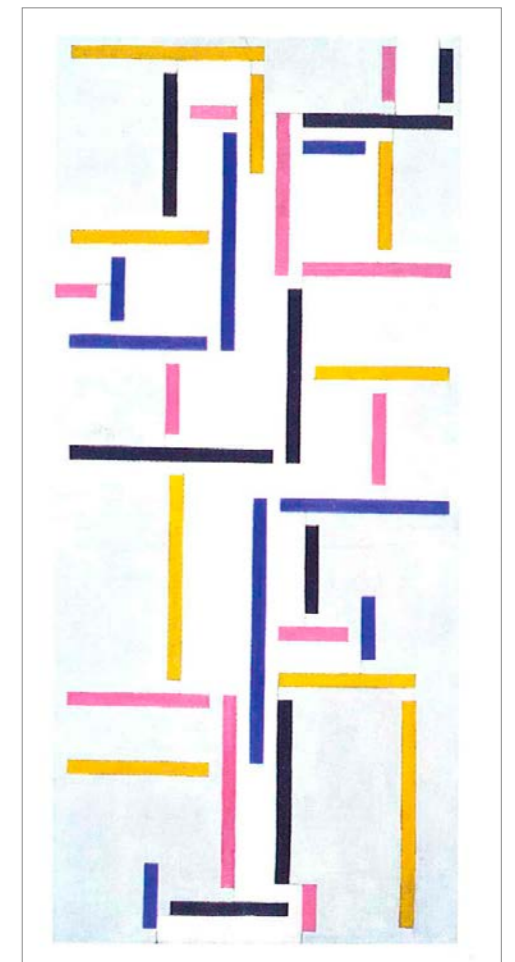
Přírodní styl byl založen na respektu a obdivu k přírodě. Tak jako se snažili funkcionalisté o vyjádření podstaty prostřednictvím co nejjednodušší a nepravdivější formy, tak se zahradní „funkcionalisté“ snažili o pochopení podstaty rostlin, jejich vztahu ke stanovišti, přirozenosti, pravdivosti a o vytvoření souladu nebo kontrastu s pravdivostí a jednoduchostí architektury. Za představitele tohoto stylu můžeme považovat americké zahradní architekty Jena Jense, Franka Lloyda Wrighta, Richarda Neutra, Brita Christophera Tunnarda nebo Němce Willyho Langa.

13. Geometrické pojetí zahrady u Müllerovy vily.

14. Podobnost půdorysu Miesova domu (Brick country house, 1923) s Doesburgovým abstraktním obrazem (Rhythm of a Russian Dance, 1918).

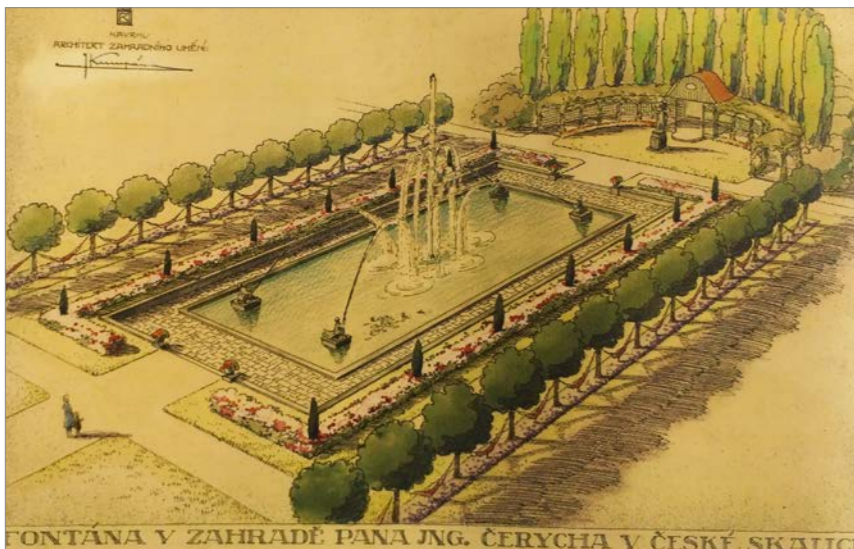

6.2.1. Klasicizující moderna

Německá tvorba se na počátku 20. století inspirovala u britského hnutí Art and Crafts. Tento formální architektonický styl byl reprezentován a propagován Hermannem Muthesiem, světaznalým architektem, který na počátku 20. století odjel do Británie studovat průmyslový design, domy a zahrady jako německý atašé. V Británii poznal styl Art and Crafts a importoval ho do Německa, kde se stal všeobecně přijímaným. Vzhledem k blízkým kontaktům německých a českých architektů byl formální architektonický styl převzat i u nás, kde rovněž získal velkou oblibu. Vyznačoval se vymezením zahradních částí zděnými terasami, obvodovými pergolami, osově situovanými stavbami, tvarovanou zelení se symetrickou a rytmizující výsadbou dřevin a geometricky členěnými květinovými záhony. (Zámečník, 2016) Stejskalová (2016, pers. comm.) uvádí, že v zahradách klasicizující moderny se používaly rostliny tvarově a barevně kontrastní, listnáče i jehličnany a nechyběly ani stromy ovocné a růže na kmínku.

15. Úprava zeleně ve stylu klasicizující moderny (1926), Josef Kumpán.

16. Návrh zahrady ve stylu klasicizující moderny (1920), Josef Miniberger.

6.2.2. Přírodní styl

Filosofie přírodního stylu¹ se objevovala od počátku 20. století. Její zastánci pocházeli z USA, Británie, ale i Německa. Napodobovali ve svých dílech přírodní scenérie – Jen Jensen, snažili se sladit architekturu s přírodou – Frank Lloyd Wright, Richard Neutra nebo pochopit a vyjádřit skutečnou a pravdivou podstatu přírody – Willy Lange, Christopher Tunnard.

Tunnard byl vlivným teoretikem zahradního umění. Ve svém díle *Gardens in the Modern Landscape*² uvedl souhrnný návod jak vytvářet moderní (modernistické) zahrady od filosofického pojetí přes koncept až k jednotlivým krokům, které má zahradní architekt udělat při navrhování zahrady. V následujícím textu se pokusím stručně jeho teze shrnout a porovnat s dalšími autory.

Tunnard (1948) na rozdíl od svých vrstevníků, jako byl například Le Corbusier, neviděl inspiraci pro tvorbu zahrad pouze ve funkci, ale uznával tři zdroje: moderní umění, orientální vliv a funkcionalismus. Podle něj by měl dobrý zahradní architekt tyto tři vlivy umět koordinovat nebo syntetizovat v novou techniku. Dílo, tedy zahrada, by mělo být funkční, empatické a umělecké.

Vliv umění na zahradu spočívá ve vnímání místa. Tunnard (1948) přirovnává práci s terénem k práci sochaře se sochařským materiálem. Podtrhuje, že zahradní architekt nemá přizpůsobovat terén svému návrhu, ale návrh terénu.

Orientální vliv spočívá podle Tunnarda (1948) v asymetrické kompozici a pochopení pravé, tedy vnitřní podstaty. Orientální, respektive čínský a japonský styl zahrad byl v Anglii znám od 18. století, byl velmi oblíbený a napodobovaný. Inspirační vliv pro modernismus viděl Tunnard spíše v japonských zahradách, ale ne v napodobování jejich vnějších znaků. Klíčové bylo podle něj pochopení podstaty. Dalším důležitým atributem pro Tunnarda (1948) byla skrytá rovnováha ukrytá v kompozici. Asymetrie je, podle něj, zjevným prvkem moderní architektury, a pokud má tvořit zahrada s domem jeden celek, je nutné ji použít. Tunnard se domníval, že moderní zahrady mají nový úkol, a to vytvořit nejen vztah zahrady k domu, ale také blízký vztah k přírodě. (Tunnard, 1948)

1) Autorka si je vědoma, že přírodní styl provází evropskou architekturu minimálně od antiky, a navíc název přírodní je obecně velmi kontroverzním tématem. V tomto případě se však jedná o nové pojetí přírodního stylu, který se objevuje v zahradní filosofii Wrighta, Langa, Tunnarda, a dále tak, jak byl pojat tvůrci funkcionalistických zahrad. Rozdílnost v pojetí přírodního pojetí zahrad uvádí např. Noël Kingbury (2003) ve své knize *Natural Gardens in Small Places*.

2) Kniha vyšla v roce 1938 a 1948. Autorka čerpá z vydání roku 1948, které je téměř identické s předchozím vydáním, a je tedy vhodným dobovým pramenem pro téma zahrad třicátých let 20. století.

“We like to throw our windows open to the sun and to see it filter into our dwellings through the branches of a neighbouring tree, or to hear rain falling softly on the foliage. We begin to use Nature as the Oriental has for centuries, not a refuge from life, but a sustainer of it.”
(Tunnard, 1948)

Vliv funkcionalismu na zahradní architekturu vězí v jasném vymezení hodnot a požadavků. Znamená to, že dílo by mělo sloužit potřebám, být jednoduché a mít jasné vyjádření. Krása je skryta v jednoduchém tvaru, který je výsledkem funkce. Jednoduchost je estetickým základem funkcionalismu. Dále se Tunnardovi (1948) jedná o pravdivost materiálu a vztahu zahradního designu k dnešnímu životnímu stylu. Zahrada by měla sloužit k odpočinku, rekreaci a estetickému požitku, nicméně by měla být tvořena racionálně, ekonomicky a srozumitelně. Srozumitelnost je podle Tunnarda klíčem k budoucí zahradní architektuře. Znamená jednotu a spojitost všech částí zahrady i domu zároveň. (Tunnard, 1948)

Tunnard (1948) ve své knize cituje prohlášení prezidenta Švédské asociace zahradních architektů z roku 1937, které dává jasný návod na to, jak by měla moderní zahrada vypadat. Jeho slova jsou shrnuta následovně:

- Zahrada se stává součástí obytného prostoru a oba objekty musí být lehce prostupné. Její funkce je spíše pobytová než okrasná.
- Musí být pojímána jako celek a každá její část má být vytvářena tak, aby vykonávala svou funkci.
- Obsahuje odpočívadla na zpevněných plochách a co největší trávník, který nemusí být nutně sečený.
- Zpevněné povrchy mají být redukovány na minimum, někdy stačí používat šlapáky či jednotlivé stupně schodů.
- Bazény pro děti jsou vítané.
- Plán zahrady nemá obsahovat mnoho stromů, spíše kvetoucí keřové skupiny, které už nemusí být uspořádány v záhonech, ale mohou být ponechány svému přirozenému vývinu.
- V zahradách není místo pro kobercové výsadby.
- Zahrada se nemusí řídit symetrií jako architektura. Její uspořádání je volnější a daleko proměnlivější.
- Tvrdé linie vypadají stroze a měly by být změkčeny rostlinami.
- Zahrada by měla s ostrými liniemi domu a zahradní architektury tvořit kontrast volností vegetace, která má vyvozovat dojem, že je dílem přírody a náhody.

Tunnard (1948) se ztotožňuje se všemi premisami výše uvedeného textu, kromě posledního, protože zastává názor, že přirozenost zahrady by se neměla nijak přikrašlovat.

Dále se Tunnard (1948) ve své knize zabývá vhodnými materiály k moderním zahradám. Uvádí, že lze používat kámen, ale nebrání se ani betonu, pokud není jeho pravost nijak zakrývána a věří, že i sklo bude možnou jednou v zahradní tvorbě použit jako materiál pro zpevněné plochy. Důležité je pro něj nezakrývat pravou podstatu materiálu, cítit jednoduchost a absenci dekoru.

Co se týká barev květin, Tunnard (1948) preferuje tzv. strukturální barvu, tedy barvu, která se projevuje díky struktuře. Dále poukazuje na spojitost světla a barvy a na fakt, že zelená pohlcuje barvy, což spolu s potměšlou atmosférou Británie barvám květin škodí. Řešení, jak barvy podpořit, vidí ve vytváření kontrastu s pozadím a ve výběru květin s velkými květy, které zakrývají zeleň listů.

Posledním prvkem, kterým se Tunnard (1948) zabývá, jsou dekorace. Podle něj ve funkcionalismu není místo pro dekor, ale připouští, že umělecké dílo, které by se hodilo k funkcionalistické architektuře, může být použito. Jeho umístění v zahradě však musí být ve skryté rovnováze a nesmí se vyskytovat na zřejmých osách či v centrálním umístění. Rozhodně odmítá napodobeniny antických sošek, andílků a další sentimentální umělecké prvky. (Tunnard, 1948)

Dalším pohledem na přírodní funkcionalistickou zahradu je Le Corbusierův purismus. Le Corbusier dovedl svůj pohled k minimalismu. Představoval si zahrady u svých domů jen jako louky bez stromů, keřů či jakýchkoliv dalších vegetačních prvků. (Le Corbusier, 1930). Nelze se však domnívat, že by jeho pohnutky byly čistě altruistické, spíše se jedná o estetickou záležitost, která by vyzdvihla design domu, který by nebyl rušen žádnými jinými prvky, jako třeba stromy. Tunnard (1948) Le Corbusierův přístup oceňuje pro začlenění skutečné přírody do zahrady, nicméně poukazuje na to, že je potřeba přihlížet k lidským potřebám.

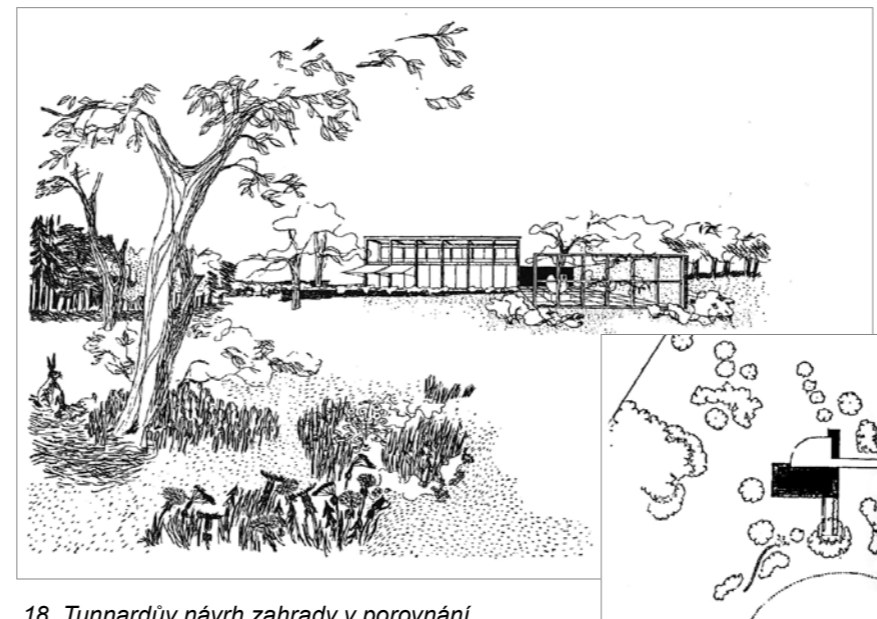
V Čechách je za představitele tohoto stylu považován Otokar Fierlinger. (Zámečník, 2016). Stejskalová (2016, pers. comm.) uvádí ještě Jaroslava Žáka. Fierlinger se zabýval tvorbou zahrad ve svém díle *Zahrada a obydlí*. Jeho názory zde prezentované jsou značně povšechné a říkají toho velmi málo o tom, jak by měla „soudobá“ zahrada vypadat. Vzhledem k tomu, že svoji analýzu prezentuje na dvaceti stranách formátu A5, nelze se tomu divit. Fierlinger (1938) uvádí, že je nutné v zahradním designu uplatňovat zásady jako je měřítko, proporcionalita, adekvátnost, opakování, kontrast nebo rytmus. To jsou obecně platné zásady pro kompozici jakékoliv zahrady, od zahrady renesanční přes barokní ke klasicistní a dále. Nemají nic společného s moderní zahradou, ale s uměním kompozice jako takové. Dále Fierlinger (1938) vyzdvihuje obecné funkcionalistické zásady jako soulad zahrady s budovou, jasné a přehledné půdorysy, logické uspořádání. Doplnuje, že zahrada by měla mít rovněž etický a výchovný účel – jak ho však vyjádřit nespecifikuje. Zmiňuje oba typy kompozice a ovlivnění japonskými zahradami. U japonských zahrad si však spíše všimá vnějších znaků.

„Ve skutečnosti použilo evropské zahradnictví různých motivů japonské zahrady např. způsobu kamenitých dlážděných cest, vysazování zakrslých rostlin, nebo naučilo se pozorovat drobnou přírodu jako jsou alpinové a divoké nebo stálezelené partie...“ (Fierlinger, 1938)

Tento názor je v přímém rozporu s Tunnardem (1948), který kritizuje kopírování vnějších znaků a nabádá k pochopení podstaty. Skalky jsou mu doslova trnem v oku. Fierlingerova představa, že ke spojení domu a za-

17. Přírodní pojetí zahrady CH. Tunnarda v Bentley Wood (1938).

18. Tunnardův návrh zahrady v porovnání...

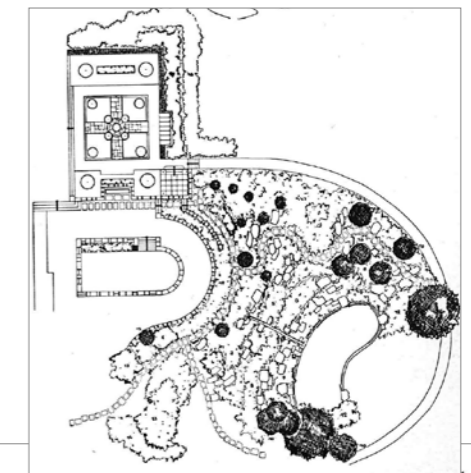
hrady má být použito teras, schodišť, loubí a sloupů, vůbec nezapadá do Tunnardovy teorie, který vidí cestu spíše v omezování nepotřebných prvků. Tunnard (1948) dokonce považuje pergolu za zbytečnou pro anglické klima. Největší rozpor mezi dvěma autory je však v použití dekorací. Fierlinger píše:

“... umístění plastik, váz a jiných předmětů přináší žádoucí akcenty ...“

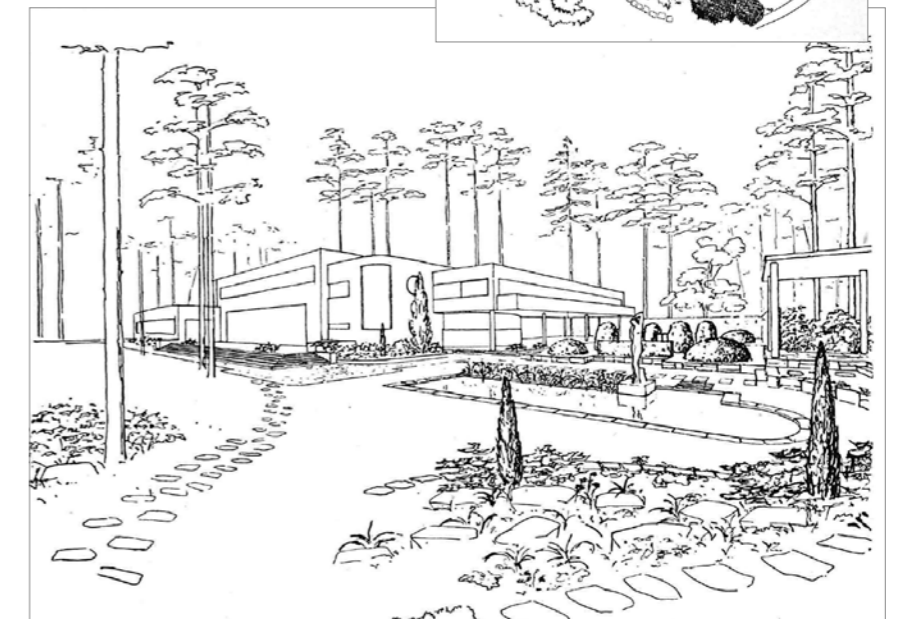
zatímco Tunnard (1948) se k dekoracím staví spíše odmítavě.

Pokud bychom tedy porovnávali pouze texty, oba autoři by se shodli pouze na tom, že moderní zahrada má vycházet z konstruktivistických principů, být jednotná s domem a má změkčovat tvrdé tvary architektury. Když se však podíváme na díla obou architektů, pak je jasné, že oba chápou podstatu konstrukce moderní zahrady podobně.

Nejdůležitějším zjištěním pro tuto práci, je však fakt, že Grégr s Fierlingerem spolupracoval. Fierlinger projektoval zahradu v přírodním stylu ke Grérově vile v Jevanech.

19 ... s Fierlingerovým návrhem zahrady.

6.3. Vztah funkcionalistických domů a lokality

Dalším atributem funkcionalistické architektury je vztah domu a okolí. Obecně o této vlastnosti mluví odborná literatura jako o integraci domu se zahradou/okolím. Vysvětlení je však mnohoznačné. Treib (2016) vidí integraci v zasazení domu do prostředí, Tunnard (1948) v ní spatřuje schopnost zahrady změkčovat tvrdé linie, tvořit přirozený kontrast k architektuře a schopnost vytvářet dobrou prostupnost domu a zahrady. Hnutí de Stijl, realizace Guevrekiana, ale například i naši meziváleční zahradní architekti – Kumpán, Vaněk a Miniberger zase aplikují integraci v opakování půdorysu domu v geometrii zahrady. Loos interpretuje integraci v barevném spojení interiéru s exteriérem - barvy doplňků v interiéru se zobrazují v barvách květin v exteriéru. (Pacáková-Hošťálková, 2016)

Problém integrace zahrady a domu spočívá ve faktu, že ve své době znamenala něco jiného než dnes. Styk se zahradou byl redukován na vchodové dveře, maximálně na pohled z okna obývacího pokoje.

„The link of garden was robust only to the eye“;

píše Treib (2016) o Miesově díle Esters House, ale i o mnohých dalších stavbách.

Tento fakt potvrzuje i Tunnard (1948), když jako centrální bod pro sledování zahrady udává okno v hlavním obývacím prostoru nebo dveře na zahradu. Toto vysvětlení ukazuje rozdílnost pojetí integrace vnějšího prostoru dnes a před devadesáti lety. Na druhou stranu americké realizace Richarda Neutra už ve třicátých letech měly uspořádání, které dnes považujeme za ideální.

Marc Treib (2016) na vztah architektury a lokality pohlíží ještě jiným prismaem, a to podle toho, jak architekt nakládá při stavbě domu s okolím. Definuje tři skupiny architektů: „spojovače“, „konfrontéra“ a jejich přechodnou formu.

„Spojovač“ je architekt, který se snaží dům a zahradu co nejvíce přizpůsobit svému okolí. Za představitele tohoto přístupu považuje Franka Lloyda Wrighta, který uměl „vypěstovat“ dům z prostředí. Používal k tomu nejen zahradní design, ale stavěl domy z místních materiálů, nebo dokonce vyráběl nové materiály za použití místních hornin, aby zůstaly součástí svého okolí. Wright využíval původní flóru, zjemňoval jí tvrdé hrany architektury, nechával prorůst rostliny skrze zahradní zdi zvenku dovnitř a zevnitř ven, aby vše tvořilo dokonalý celek. O svých domech tvrdil, že rostou přímo ze země. (Treib, 2016)

Druhým typem je „konfrontér“, který staví architekturu do protikladu s okolím. Přírodu pojímá jako složku, vůči které se vymezuje. Ludwig Mies van der Rohe je považován Treibem (2016) za „konfrontéra“, jenž nezohledňuje, ale konfrontuje přírodu. Jeho díla vypadají v přírodě cizí, nejsou s ní ničím spojena, kromě pohledu majitele z okna. To odpovídá

20. Wrightův dům Taliesin West postavený tak, aby dům vyrůstal ze svého okolí.

i názoru Daniela Libeskina, který tvrdí, že funkcionalistické kostky Miese van der Rohe jsou velmi agresivní. (Libeskind, 2006)

Třetím typem stylu v nakládání s krajinou ve vztahu k architektuře je podle Treiba (2016) tzv. přechodný typ architekta. Ten tvoří dílo, které není ani rostlé ze země, ani arogantní ke svému okolí, ale tak, aby spolu stavba a prostředí vytvořily rovnováhu. Jako příklad takového tvůrce označuje Treib (2016) Richarda Neutra, který intenzivně modeluje lokalitu, hledá formu a vnitřní uspořádání tak, aby vytvořil novou společnou identitu.

„He (Neutra, pozn. autorky) sought the close interrelationship of architecture and landscape and rarely favoured one over another.“ (Treib, 2016)

Neutrovo dílo je vrcholem spojení přírody a okolí. Jeho stavby, jako je jeho vlastní dům (VDL Research House), dům paní Millerové (1937) nebo dům Kaufmannových (1947), je možné zařadit mezi díla s nejvyšším možnou integrací interiéru, exteriéru i krajiny tak, jak ji vnímáme dnes.

Treib ve své analýze přináší další důležitý aspekt při navrhování zahrady – přístup k lokalitě. Ukazuje na příkladech, že architekt může zastávat různé pozice – upřednostňovat dům před lokalitou, či upřednostňovat lokalitu před domem, nebo z architektury a lokality vytvořit novou symbiotickou entitu. Aplikace Treibových poznatků vyžaduje, aby zahradní a stavební architekt pracovali od počátku spolu, pokud má být koncept naplněn.

21. Mies a jeho Farnsworth house, dle Treiba (2016) konfrontující okolí.

22. Neutraův přístup, který se snaží formovat krajinu i dům, aby společně vytvořily novou identitu.

6.4. Meziválečné zahrady v Československu

Šimek a Zámečník (2015) v odborné publikaci o památkové obnově vilových zahrad v meziválečném období uvádí čtyři významné zahradní architekty tohoto období – Josefa Kumpána, Josefa Vaňka, Josefa Minibergera a Otokara Fierlingera. Návrhy zahrad prvních tří architektů si byly filosoficky podobné a vycházely z klasicizující moderny. Zahrada byla kolem domu členěna do geometrických tvarů, které byly často oddělně tvarovanou zelení. Jednotlivé části zahrad měly přísně geometrický půdorys. Používali silně dekorativní prvky, ať to byla loubí popnutá růžemi, pravidelné partery, pravidelné záhony se zářivými trvalkami, dekorativní plastiky, tvarované stromy nebo přísné tvary jehličnanů. Jejich zahrady spíše hleděly zpět k formálnosti, dekorativnosti a reprezentativnosti. Tyto zahrady nelze ztotožnit s požadavky na moderní zahradu, a přiřadit je k funkcionalistickým budovám typu Corbusierovy vily Savoye by bylo neadekvátní.

Otokar Fierlinger tvořil zahrady jiné. Pokud bychom si vzali za předlohu Tunnardovy požadavky na moderní zahrady: skutečné sepjetí zahrady a domu, logičnost, jednoduchost, střídmost, vyjádření podstaty přírody, Fierlinger by obstál. Podíváme-li se na jeho skici a porovnáme-li je se skicami Tunnardovými, je jasné, že principy, o kterých Tunnard mluví, byly ztvárňovány u obou obdobně. Fierlingerovy zahrady by bylo možné ve většině případů připojit k funkcionalistickým domům.

To, že se zahrady v Čechách v této době pojímaly ještě spíše v tradičním formálně – dekorativním přístupu, však nebylo ojedinělé. Funkcionalismus

a jeho strohost nebyla a nikdy nebude bezvýhradně přijata všemi. I Tunnard (1948) přiznává, že v Anglii bylo mnoho architektů, kteří měli zálibu v dekorativních a formálních stylech. Turner (2005) zase popisuje britský postoj následovně:

“In England, clients were slow to become interested in modern gardens, probably because of their nostalgia for the imperial age then passing. Design schools, more open to the future, looked across the Atlantic and the Channel for inspiration. London’s Architectural association became a test bed for new ideas.”

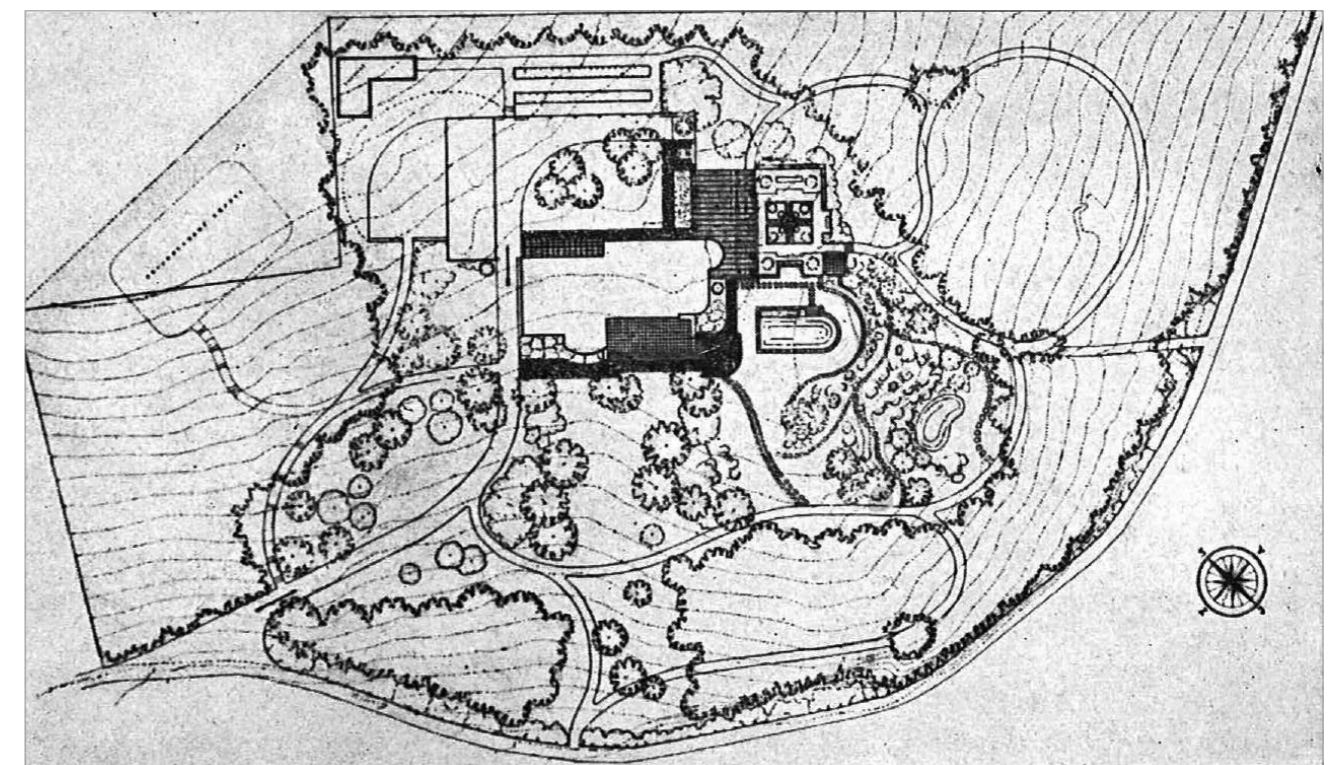
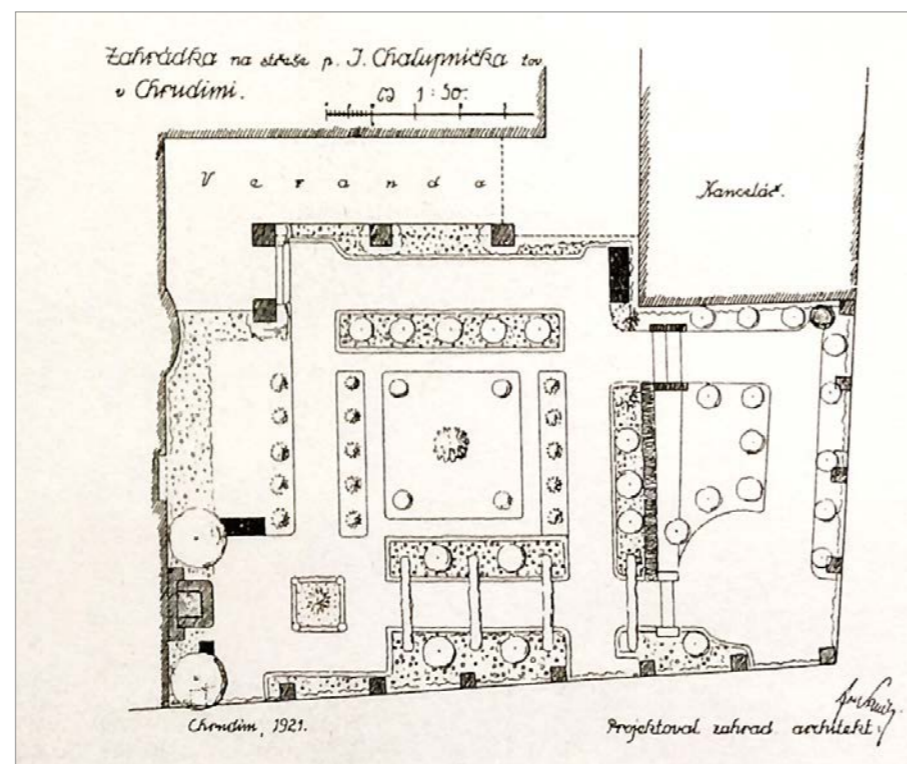
Příčinou odlišnosti Fierlingerových zahrad a zahrad uvedených architektů – Kumpána, Vaňka a Minibergera, pravděpodobně vězela ve vlivech, které na ně působily. Fierlinger se inspiroval u Franka Lloyd Wrighta a u americké krajinářské školy. Kumpán, Vaněk a Miniberger byli navázáni spíše na ideály reprezentované Hermannem Muthesiem vycházející z hnutí Art and Crafts. Josef Kumpán byl spolupracovníkem Leberechta Miggeho, jehož kniha Die Gartenkultur de 20. Jahrhunderts (1913) ovlivnila práci všech tří architektů. Další vlivná díla, ze kterých zmínění pánové čerpali, byla např. kniha Landhaus und Garten (1919) od Harryho Maasze a Hermana Muthesia, a samozřejmě Muthesiova kniha The English House (1904). (Otomanská, Steinová, 2015a, 2015b)

23. Grégrova vila s Fierlingerovou zahradou v Jevanech (1930–1931).

24. Zahrada v Jevanech projektovaná O. Fierlingerem: blíže domu je půdorys geometrický, dále od domu přechází v přírodně-krajinářský typ.

25. Půdorys střešní zahrady Josefa Vaňka ve stylu klasicizující moderny (1921).

ZAHRADY U VYBRANÝCH FUNKCIONALISTICKÝCH VIL

Pro lepší pochopení tématu bylo při tvorbě této práce přistoupeno i k bližšímu průzkumu vybraných zahrad u funkcionalistických vil v Praze a v Brně. Vily byly vybírány s ohledem na jejich fyzickou dostupnost a dostupnost informací. Byl učiněn terénní průzkum, prostudovány prameny týkající se založení zahrad a jejich obnov a prostudováno hodnocení odborného tisku. Vily byly vybrány i na základě rozdílnosti v pojetí svých zahrad.

Vila Tugendhat je nejslavnější funkcionalistickou vilou v Československu. Byla projektována světovou legendou funkcionalismu Ludwigem Miesem van der Rohe, a představuje tak dílo světového významu. Müllerova vila je považována za nejvýznamnější dílo teoretika funkcionalismu Adolfa Loose a její význam je minimálně evropský. Rothmayerova vila je vlastní vilou architekta Josefa Rothmayera, který byl spolupracovníkem oblíbeného prvorepublikového architekta Josipa Plečnika. Jeho vila nepřesahuje svým významem lokalitu Prahy, nicméně zahrada vily je označována za legendu mezi českými zahradami a podle Horáčka (2013):

„patří k nejpozoruhodnějším zahradním realizacím 20. století v Praze.“

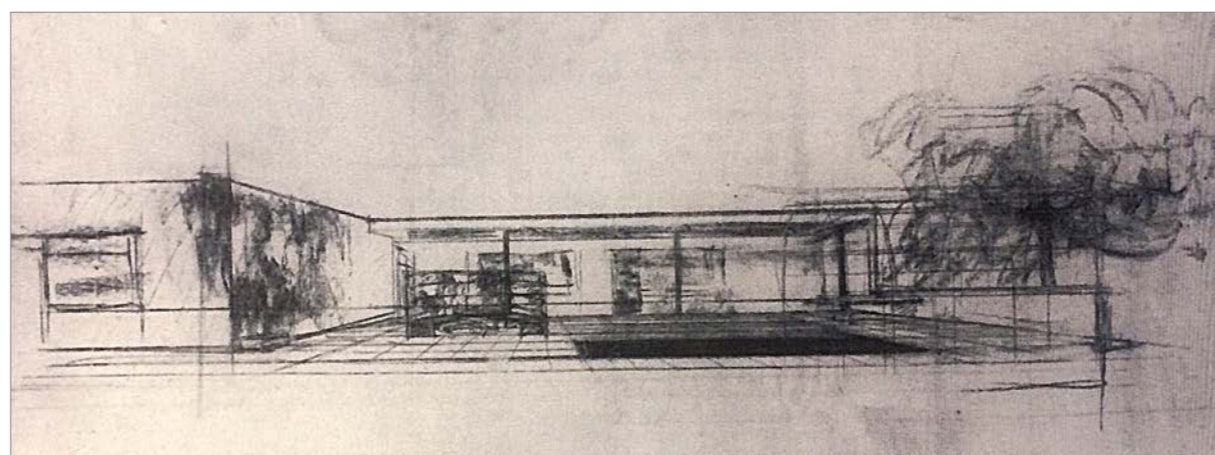
7.1. Vila Tugendhat

Vila Tugendhat je funkcionalistickou vilou projektovanou Ludwigem Miesem van der Rohe, postavená v letech 1929–1930. V roce 2001 byla vila zapsána na seznam světového dědictví UNESCO. Při velmi zjednodušeném pohledu lze říci, že se jedná o stavbu založenou na protínajících se kvádrech, s velkými prosklenými plochami a bílou omítkou. Majitelé byli osvícení podnikatelé své doby, kteří obdivovali moderní umění. Vila byla na svoji dobu nebývale finančně nákladná. Jedná se o jednu z nejklaštějších světových ukázek funkcionalistické architektury. (Sedláková, 2007)

Třípatrová vila je zasazena do strmého terénu. V horní části se nachází třetí nadzemní podlaží, které je díky strmosti terénu navázáno přímo na ulici, a tak dům vypadá z ulice menší, než jak tomu ve skutečnosti je. Zde je garáž, bývalá místnost pro řidiče a v izolované části, směřující do zahrady, se nachází terasa spojená s ložnicemi. Ta směřuje na jih a poskytuje panoramatický výhled na Brno. Plocha je dlážděná dlaždice-

26. Vila Tugendhat: pohled na zidky s kvetoucími trvalkami.

27. Vila Tugendhat: Miesova skica s plánovaným ozeleněním domu.

7.

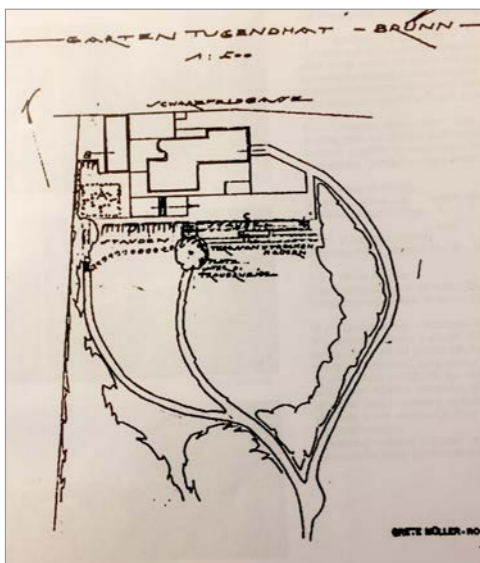
7.1. Vila Tugendhat

7.2. Müllerova vila

7.3. Rothmayerova vila

28. Vila Tugendhat: pohled na zahradu z terasy třetího nadzemního podlaží.

29. Vila Tugendhat: původní plán zahrady od Markéty Roderové-Müllerové.

mi z vymývaného betonu, a tak jediný stín poskytuje pergola nad venkovním sezením popnutá rdesnem. Ve druhém nadzemním podlaží, o patro níže, se nalézá velký salón s celoprosklenou zasunovací stěnou. Odtud vede hlavní vchod na zahradu. Východní stěna je rovněž prosklená s postranními dveřmi spojujícími salón se zahradou bez nutnosti překonávat výškový rozdíl. Mezi salómem a východní stěnou se nachází po celé šířce úzký pruh prosklené zimní zahrady, kterou si, podle Treiba (2016), vyměnili sami Tugendhatové. Nejspodnější patro slouží jako technické zázemí a denní místnosti pro služebnictvo. Odtud je rovněž výstup na zahradu a bylinkovou zahrádku, která sloužila kuchyni.

Zahradu Tugendhatů byla navržena Miesem a Markétou Roderovou-Müllerovou. Před stavbou vily zde byl krajinářský park navazující na širší krajinářské plochy. Park i krajinářský styl se staly základem navrhované zahrady. (Krejčířík, 2010) Nebylo zjištěno, jaký prostor zahrada zaujímá, ale je popisována jako rozlehlá. Podle odhadu má cca půl hektaru.

Zahradu se od domu svažuje celkem prudce k jihu. Přímě přístupná z obytné místnosti, bez nutnosti překonávat schodiště, je pouze ve druhém patře

z postranního vstupu salónu. Hlavní vchod na zahradu z obytného salónu vede přes terasu ve druhém nadzemním podlaží po travertinových schodech, kde navazuje na terasu v prvním nadzemním podlaží. Ta byla v původním provedení zatravněná s pravidelně umístěnými šlapáky, dnes je mlatová (Krejčířík, 2010). Kolmo na schodiště jsou umístěny úzké, volně ložené kamenné stupně vedoucí na zahradu a k odpočívadlu-jídelně pod stromem.

Nivelaci spodní terasy do roviny zajišťují odstupňované kamenné zídky, na východní straně přecházející ve schodišťové stupně prorostlé rozchodníky. Kamenná, volně ložená zídka působí vzhledem k bílému hladkému povrchu domu nezvykle. Treib (2016) však uvádí, že toto spojování umělých a přírodních materiálů bylo pro rané modernistické domy typické. Zídka byla v původním návrhu osázena pouze trvalkami (Krejčířík, 2010), a tak byla také obnovena.

Největší část zahrady tvoří rozsáhlá plocha trávníku lemovaná mlatovou pěšinou o téměř kruhovém půdorysu, který je narušen pokračováním pěšiny do dolní části zahrady k domu Löw-Beerových – rodičů Grety Tugendhatové. Pěšina byla zachována z původní koncepce parku a provázána s novým domem. Dále je kruh pěšiny rozdělen v jedné třetině ladnou křivkou cesty směřující ke schodům na spodní terasu přes odpočívadlo - jídelnu pod vrbou. Tato část pěšiny byla při rekonstrukci opět obnovena. Oblouk kruhu pokračuje k bočnímu vchodu a zeleninové zahrádce ukryté v záhybu domu. V prudkém terénu je navázán dům na mlatové chodníčky stupni z kamenné dlažby. Kolem hlavní cesty jsou v původním návrhu Markéty Roderové-Müllerové znázorněny keřové skupiny, které však nakonec nebyly realizovány. Mies dal přednost nenarušované ploše trávníku.

Stromy na zahradě byly koncipovány tak, aby tvořily rozvolněné skupiny umožňující průhledy na Brněnské dominanty ze salónu. V původní Miesově koncepci byly některé stromy z krajinářského parku zachovány a další doplněny. Nejvýraznější z nich byla vrba před domem, kde Mies vytvořil kruhové odpočívadlo - jídelnu. Krejčířík (2010) v ní vidí obraz kruhové jídelny v domě, což by odpovídalo dobové tendenci opakovat půdorys domu v půdorysu zahrady. Tento princip však pro Miese nebyl typický. Dalším stromem, který Mies zachoval, byl javor mléč u jihovýchodní paty domu.

Na původním projektu ještě nevidíme ozelenění zdí. Fotografie z období mezi léty 1934–1938 je již obsahují. Krejčířík (2010) se domnívá, že byly součástí projektu. Treib (2016) naopak tvrdí, že Mies si přál zachovat čistou a strohou strukturu zdí. Předpokládá, že ozelenění fasád je dílem Grety Tugendhatové. Miesovy skici však ozelenění zobrazují.

K obnově zahrady bylo přistoupeno v letech 2010–2012. Jejimi autory byly manželé Krejčíříkovi. Plány obnovy zahrady ve Studijním a dokumentačním centru chybí. Na základě terénního průzkumu a porovnání historických fotografií (Sedlák, 2012), lze předpokládat, že byla obnova situována do doby původní podoby vily z počátku třicátých let 20. století. Postupovalo se podle půdorysu Markéty Roderové-Müllerové, ale osazovací plán se nedochoval (Krejčířík, 2010), takže obnova byla prováděna za pomoci nástrojů, jako je určování stáří dřevin, původního půdorysu nebo dobové fotografie.

Rostlinný sortiment označený v průzkumu jako původní:

- Dřeviny: *Acer platanoides*, *Aesculus x carnea*, *Corylus colurna*, *Fraxinus excelsior* 'Pendula', *Populus alba*, *Salix x sepulcaris*, *Salix alba* 'Tristis', *Taxus baccata*, *Quercus robur*, *Platanus hispanica*, *Populus nigra* 'Italica', *Sophora japonica*, *Tilia platyphyllos*.
- Pnouché dřeviny: *Fallopia aubertii*, *Parthenocissus tricuspidata*. (Krejčířík, 2010)
- Trvalky: taxony nebyly dohledány vzhledem k chybějící projektové dokumentaci obnovy. Podle fotografií je výsadba tvořena tradičními venkovskými kulturními taxony jako je *Phlox paniculata*, *Calendula officinalis*, *Rudbeckia sp.*, *Hemerocallis sp.* apod. Schodišťové stupně jsou prorůstány *Sedum sp.*

Při analýze, ale už při zběžném pohledu na zahradu vily, je jasné, že dílo můžeme zařadit do přírodního stylu. Podíváme-li se na zahradu prismaticem požadavků Christophera Tunnarda, pak můžeme konstatovat, že kompozice je nepravidelná, založená na skryté rovnováze. Zahradu je pojata spíše jako pobytová než okrasná. Tvoří přirozený kontrast k architektuře a ve vzdálenějších partiích navozuje dojem, že je dílem přírody. V partiích okolo domu jsou použity pnouché dřeviny pro zjemnění tvrdých kontur architektury. Největší plochu zahrady tvoří trávník. Na jednom místě však přerušeny mlatovou cestou. Používány jsou rozvolněné skupiny stromů a keřů, které otevírají průhledy na město a zároveň umožňují přístup slunci a větru. Zapláštění zahrady je tvořeno tisy. Zpevněné plochy - terasy, kamenná zídka a odpočívadlo - mají geometrické uspořádání. Chybí bazén. Cesta se přirozeně vine terémem. Materiál – tedy travertin, vymývaný beton, mlat, kámen – se objevují ve své přirozené podobě. V zahradě není žádná dekorace. Použité barvy jsou v odstínech zelené. Pracuje se s texturou rostlin. Výjimku tvoří trvalky, kterými jsou osazeny terasy tvořící přechod mezi architektonickou a přírodní částí zahrady. Taxony zde použité jsou ve většině domácí, doplněné v menším množství introdukovanými dřevinami jako je *Aesculus x carnea* či *Sophora japonica*. Nejsou zde použity jehličnaté dřeviny, kromě zapláštění. Dřeviny nejsou tvarovány. Co se týká bylin, byly použity trvalky na ozdobení suché zídky spíše ve svém přírodním charakteru a volné kombinaci. Okrasné kvetoucí keře se zde nevyskytují. Pnouché rostliny částečně zahalují budovu, a tvoří tak spojnicí mezi zahradou a domem.

S integrací domu a zahrady to tak jednoznačné není. Při pohledu na vilu je jasné, že je dokonale zasazena do terénu. Z pohledu dnešního uživatele označovat vhodnou integraci domu se zahradou spojením vnitřních prostor přes dvacet jeden schod je přinejmenším sporné. Treib (2016) upozorňuje, že v té době byla integrace považována spíše za vizuální než fyzickou. Spojení domu se zahradou znamenalo vidět do zahrady, ne vyjít na terasu a být v podstatě v dalším pokoji, tak jak vnímáme integraci dnes. Vizuální integrace je ovšem skvělá.

Pro účely této práce je nutné zdůraznit, že styl zahrady je přírodního charakteru a je v plném souladu s principy, na kterých se má zakládat funkcionalistická zahrada.

7.2. Müllerova vila

Müllerova vila byla postavena Adolfem Loosem v roce 1929 - 1930 pro továrníka Müllera a jeho rodinu. Loos byl velkým propagátorem funkcionalistických hodnot – jednoduchosti a pravdivosti, které formuloval ve svém díle *Ornament je zločin*. Müllerova vila byla dokumentem jeho filosofie, alespoň ve své vnější podobě, a sám autor ji označil za své mistrovské dílo. Vila je postavena ve tvaru kvádrů s hladkými bílými stěnami a žlutými rámy oken. Její design je strohý, jednoduchý a čistý. Konstrukce interiéru je členěna na základě tzv. raumplanu. Koncept podlaží byl rozbit a jednotlivé pokoje ležely v různých úrovních, které byly spojovány mnoha schodišti. Raumplan je z dnešního uživatelského hlediska považován za problematický. Výzdoba interiéru, který je dekorován holandskými malovanými dlaždičkami, barevným tapetováním nebo vyřezávanými židlemi, však Loosovo heslo popírá a integrita strohosti exteriéru a interiéru je narušena. Truxová (2013) píše, že Loos nechával své klienty rozhodnout, jak pojmut vlastní interiér, a proto koncept interiéru neodpovídal exteriéru.

„Vnější strohost jeho (Loosova, pozn. autorky) se neopakovala ve vnitřním prostoru, naopak, vnitřní ztvárnění a vybavení oplývalo využitím ušlechtilých a drahých materiálů, což mělo za následek hýřivou tvarovou a barevnou variabilitu.“ (Truxová, 2013)

Zahrada byla navržena pro Müllerovy vlivným zahradním architektem své doby – Camillem Schneiderem. Původní plán zahrady projektoval Karl Foerster, se kterým však Loos nebyl spokojen. Celkový pozemek má rozlohu 1270 m², 555 m² zaujímá dům a zpevněné plochy, zahrada má 715 m², převýšení činí deset metrů na délku zahrady čtyřicet osm metrů. (Muzeum hl. m. Prahy, n. d.) Přestože Truxová (2013) uvádí, že dům tvoří pouhých osmnáct procent zastavěné plochy, opticky působí poměr jako daleko vyšší v neprospěch zahrady. Obnovu zahrady navrhovala Vítězslava Ondřejová ve spolupráci s Janem Ondřejem a Miladou Opatrnou. Rekonstrukce byla provedena v letech 1998 – 2000 podle původních plánů.

Zahrada byla vzhledem k terénu rozčleněna tak jako dům do několika teras. Největší část, a také jedinou souvislou plochu, tvoří malý parter s trávníkem, kam se vstupuje z jižní stany travertinovým schodištěm. Pod schody se nalézá malé zpevněné odpočívadlo z lomového kamene s lavičkou. Trávník je rozdělen pěšinkou z kamenných šlapáků. Z jižní strany je lemován zídkami z volně loženého kamene, které jsou dnes částečně osázeny stínomilnými trvalkami, díky přítomnosti vzrostlého tisu. Původně zde byly světlomilné trvalky, jelikož tis nevytvářel stín. Severní část parteru ve tvaru bastilonu je ohraničená tvarovaným živým plotem z tisu (*Taxus baccata*). Před plotem se nachází záhon s barevnými trvalkami. Novák (2011) uvádí, že trvalky byly v původním plánu laděny do žluta, pravděpodobně aby ladily se žlutými okny domu.

Pacáková-Hošťálková (2016) však implikuje, že barvy trvalek a kvetoucích rostlin byly vybrány tak, aby ladily s barvami dekorací interiéru. V trávníku je zasazena *Prunus serrulata* 'Kanzan', která opticky ruší souvislou plochu.

Za tvarovaným živým plotem z tisů se nachází prudký sráz, ozdobený podle původního plánu mozaikou z kamenů, mezi kterými roste kultivar půdopokryvného jalovce (*Juniperus chinensis*), rozchodníky (*Sedum* sp.) a skalník (*Cotoneaster dammeri*). Po stranách je záhon osázen tvarovanými buxusy (*Buxus sempervirens*) a tisy. Kolem parteru klesá pěšina z pravidelných pískovcových desek k severnímu okraji parcely, kde je ohraničena tvarovaným živým plotem z habru (*Carpinus betulus*). Pod ním opět padá sráz dolů až k ulici Střešovická. Zde rostou vzrostlé borovice černé (*Pinus nigra*). Další použité taxony jsou kultivary jalovců. Většina solitérních, méně vzrůstných jehličnatých dřevin je tvarovaných.

U západní a jižní strany domu se nachází betonová plocha tvořící výjezdovou komunikaci z garáže. U západního rohu domu je umístěn špalírovocných stromů (*Malus* sp., *Pyrus* sp.). Pěší cesta od branky ke vchodu do domu je lemována trvalkovým záhonem s rozchodníky. Zeď do ulice Pod Hradním vodojemem je popnuta břechtanem. Východní strana fasády domu je popnutá loubincem (*Parthenocissus tricuspidata*), který částečně zahaluje budovu a tvoří s ní dohromady jeden harmonický celek.

Analýzou zahrady a jejích prvků lze dospět k následujícímu závěru. Rozčleněním zahrady na geometrické obrazce odpovídá dílo formálně-architektonickému stylu. Kompozice je geometrická, spíše pravidelná, bez použití os. Zahrada nelze označit za výhradně pobytovou, spíše se jedná o kombinaci pobytové a okrasné zahrady. Největší plochu parteru tvoří trávník s vloženými šlapáky z kamene. Dřeviny použité pro živé plochy jsou tvarované, stejně jako solitérní dřeviny ve vegetačních plochách. Jsou zde použity kultivary jehličnanů přísných tvarů a ovocné dřeviny - *Prunus serrulata* má oválnou korunu, hrušně a jabloně jsou tvarované do špalírů. Dřeviny jsou spíše kulturního a dekorativního charakteru. Dále se zde nacházejí barevné trvalky. Zpevněné plochy jsou geometrické. Není zde bazén. Jako materiál se používá kámen geometrických i přírodních tvarů – pískovec, žula, travertin. Na příjezdové ploše je použita živice. Jako dekor je zde využita mozaika kamenů ve vegetační ploše. Barvy vegetace jsou spíše výrazné – trvalkový záhon. Dále pak barvu přidávají ovocné dřeviny kvetoucí na jaře a podzimní zbarvení přísavníku. Jednoduchost a funkčnost je popírána ornamentální mozaikou i tvarováním jehličnatých a stálezelených dřevin a tvarováním zeleně obecně. Přírodním dojmem působí přísavník použitý na popnutí fasády a břechtan změkčující opěrnou zeď do ulice Pod Hradním vodojemem.

Diskutabilní je i integrace zahrady a domu. Truxová (2013) uvádí, že i když se může zdát spojení nejednoznačné, je zcela zřejmé. Lze se domnívat, že zde je „přání otcem myšlenky“. Přístup na zahradu je zajištěn skrze

vstupní dveře, přes chodník ke schodům za rohem, a poté po schodech dolů, kde se nachází jediné obyvatelné místo zahrady – parter. Truxová (2013) na jednu stranu tvrdí, že spojení se zahradou je zajištěno opticky, jinde v textu však dodává, že ze sedící pozice nelze ze žádného okna zahradu spatřit. Je nepopíratelné, že z domu vedou významné pohledy na dominanty Prahy, na zahradu ze sedící pozice ale rozhodně ne. Předpoklad potvrzuje i Novák (2011) který uvádí:

„Z pohledu dějin organismu obydlí a zahrady je zajímavé, že zde kromě optických vazeb, není vytvořena přímá a pohodlná vazba mezi obývacím pokojem, případně jídelnou, a zahradou v duchu starších evropských realizací..., japonských inspirací a moderních staveb s nimiž je někdy srovnávána...“

Přesto oba autoři hledají důvody, které by mohly vést k předpokladu, že dům je integrován se zahradou, i když tomu nic nenaznačuje. Beatriz Colomitová (2012) přichází s tvrzením, které argumenty obou autorů vyvrací. V článku *Stěna s otvory: Domácí voyerismus* uvádí, že Loos Le Corbusierovi řekl:

„Vzdělaný člověk se nedívá z okna. Jeho okno je z matného skla. Je tam proto, aby do místnosti proniklo světlo, nikoliv proto, aby jím prošel pohled.“ (Loos, n.d.)

Dále autorka analyzuje interiéry Loosových vil, a dospívá k názoru, že jsou tvořeny tak, aby se pohled obyvatele neustále otáčel do středu domu a ne směrem ven. (Colomitová, 2012)

Přestože Loosova vila je významným českým i evropským dílem, Schneiderova zahrada jejích kvalit nedosahuje. Novák (2011) ji považuje za „doložený příklad německé květinové/trvalkové školy“. I přes veškerou snahu Iny Truxové (2013) prezentovat zahradu jako výjimečnou, je při bližším prozkoumání, možné s tímto názorem polemizovat. To však nepopírá její historickou hodnotu. Obnova umožnila prohlédnout si a zhodnotit typické dílo formálně-architektonického charakteru zahradní tvorby meziválečného období a zařadit ji jako možný inspirační zdroj pro obnovu zahrady Grégrovy vily v geometrickém stylu. Nicméně její přílišná geometričnost a dekorativnost neodpovídá plně dnešním estetickým požadavkům.

30. Parter MüllEROVY VILY: odpočívadlo v pozadí s trvalkovým záhonem.

31. Müllerova vila: ozelenění fasády je monumentální.

32. Müllerova vila: pohled na vilu ze severu, v popředí geometrická mozaika z kamenů.

7.3. Rothmayerova vila

Rothmayerova vila je vlastní vilou Františka Rothmayera, který byl letitým kolegou oblíbeného prvorepublikové architekta Josipa Plečnika. Vila byla navržena pro vlastní rodinu v roce 1928 na pozemku o rozloze cca 1000 m². Rothmayer byl obdivovatelem funkcionalistické architektury. Byl puristou nejen v architektuře, ale i v osobním životě. Vila je tedy postavena velmi skromně a účelně, a to i na dnešní poměry. Při jejím navrhování se inspiroval podobnými Plečnikovými stavbami ve Slovinsku. Podle Zikmunda – Lendera (2013) měl Rothmayer neopakovatelný smysl pro detail.

Vila má tvar krychle protnuté uprostřed severní strany válcem, ve kterém je umístěno točité schodiště z umělého kamene, které je asi jediným luxusnějším prvkem domu. Lze ji zařadit do stylu modernismu ovlivněného klasicismem. V prvním nadzemním podlaží se nalézá kuchyň a Rothmayerova ložnice. Ve druhém nadzemním podlaží se nachází ložnice - pracovna Rothmayerovy ženy a Rothmayerova vlastní pracovna, ve třetím patře je malý pokojík a výstup na terasu. Dům je orientován průčelím na jih, do ulice, kde se nalézá i předzahrádka. Zadní trakt domu směřuje na sever, kde se rozprostírá větší část zahrady.

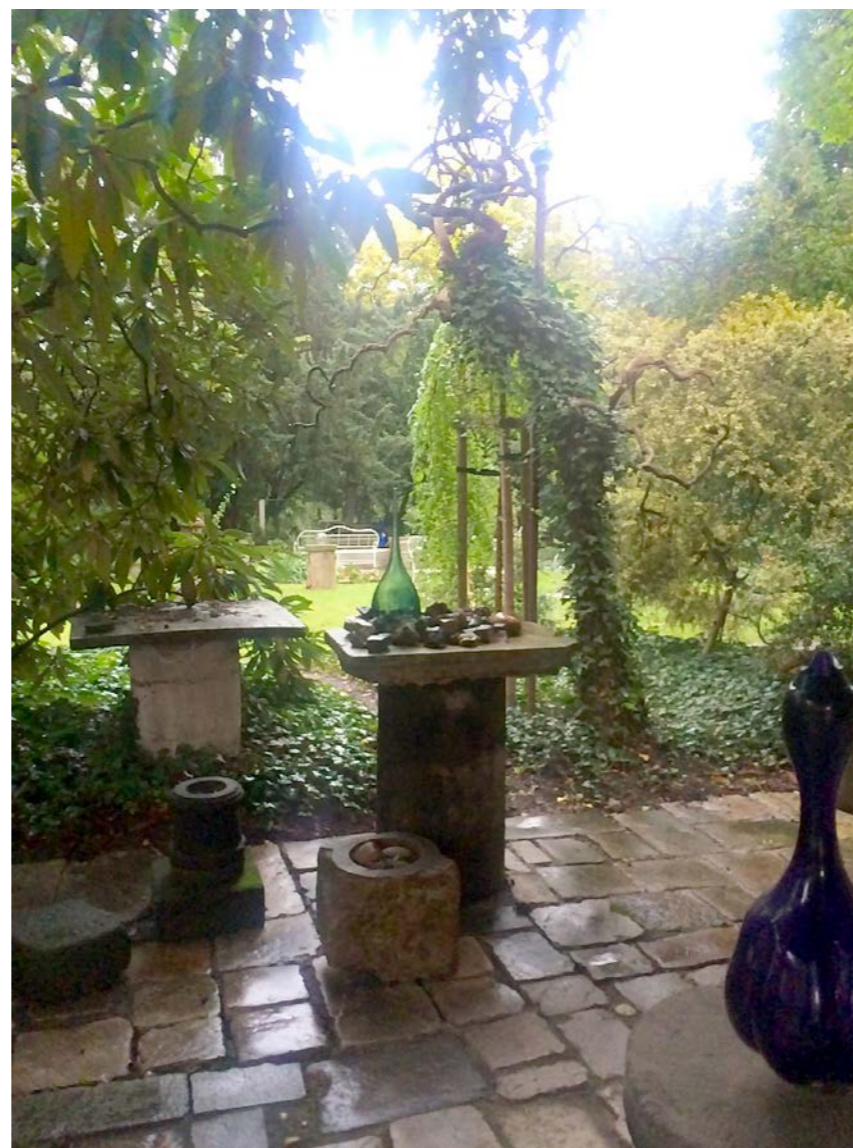
Zahradu si Rothmayer také projektoval sám, respektive vznikala organicky po celou dobu autorova života. Měl bohaté předchozí zkušenosti s projektováním reprezentativních zahrad Pražského hradu, ale svoji zahradu pojal stejně jako dům v duchu jednoduchosti a účelnosti. Z hlediska velikosti se jedná o zahradu spíše menší. Hlavní vchod do domu se nalézá v severní části uprostřed domu. Prostor před domem je po celé šířce domu zastřešen plochou střechou a zpevněn nepravidelně skládanými deskami a dlaždicemi z různých druhů kamene, mj. z travertinu a mramoru. V severozápadní rohu domu je prostor vyvýšen, a vytváří tak intimní terasu k posezení. Za zpevněnou plochou se nachází rozvolněná skupina stromů (jinan, vrba, jasan, borovice blatka) a keřů (kalina vrásčitolistá, cesmína, zimozrázy), které halí dům do zeleně, ale zároveň vytváří průhledy do zahrady. Za jemnou clonou se rozprostírá trávník v závěru s čtvercovým betonovým bazénem. Od bazénu směrem na sever a východ vede přímá zpevněná cesta z pravidelných kamenných desek (pravděpodobně pískovec), která ve východní i západní části kolmo navazuje na chodník podél živého plotu z tvarovaných buků vedoucí zpět do přední části zahrady, a tvoří tím jakýsi okruh. Severní strana zahrady a částečně strana východní i západní jsou zaplášťeny různými druhy dřevin jako jsou tisy, lípy, mišpule a další. Prostor byl před obnovou uzavřen pohledům zvenčí a vytvářel intimní prostředí. (Lukeš, 2016) Předzahrádka má typický středomořský charakter, který je ještě umocněn záhozem z velkých světlých oblázků. Zde se nalézá reminiscence na vinici a bylinkovo–ovocný záhon.

Rostliny, které zde dnes rostou (dle vlastního terénního průzkumu):

- Dřeviny: *Fagus sylvatica*, *Fraxinus excelsior*, *Ginkgo biloba*, *Juglans regia*, *Mespilus germanica*, *Pinus uncinata*, *Salix sp.*, *Taxus baccata*, *Tilia sp.*
- Keře: *Buxus sempervirens*, *Illex aquifolium*.

- Tvarované dřeviny pro živé ploty: *Fagus sylvatica*, *Buxus sempervirens*.
- Půdopokryvné dřeviny: *Hedera helix*, *Vinca minor*.
- Popínavé dřeviny: *Parthenocissus sp.*
- Trvalky v zahradě: *Bergenia cordifolia*, *Helleborus niger*, *Yucca filamentosa*.
- Rostliny v předzahrádce: *Mahonia aquifolium*, *Vitis sp.*, *Ribes nigrum*, *Salvia officinalis*, *Stachys byzantina*, *Thymus serpyllum*.

Rostliny použité v severní části zahrady jsou částečně jehličnaté a částečně listnaté. Listnáče převažují. Dřeviny, kromě živých plotů, nejsou tvarované. Většina jich patří do domácí flóry. Použité trvalky jsou u nás tradiční a mají přirozené tvary a barvy. Jedinou trvalkou exotického

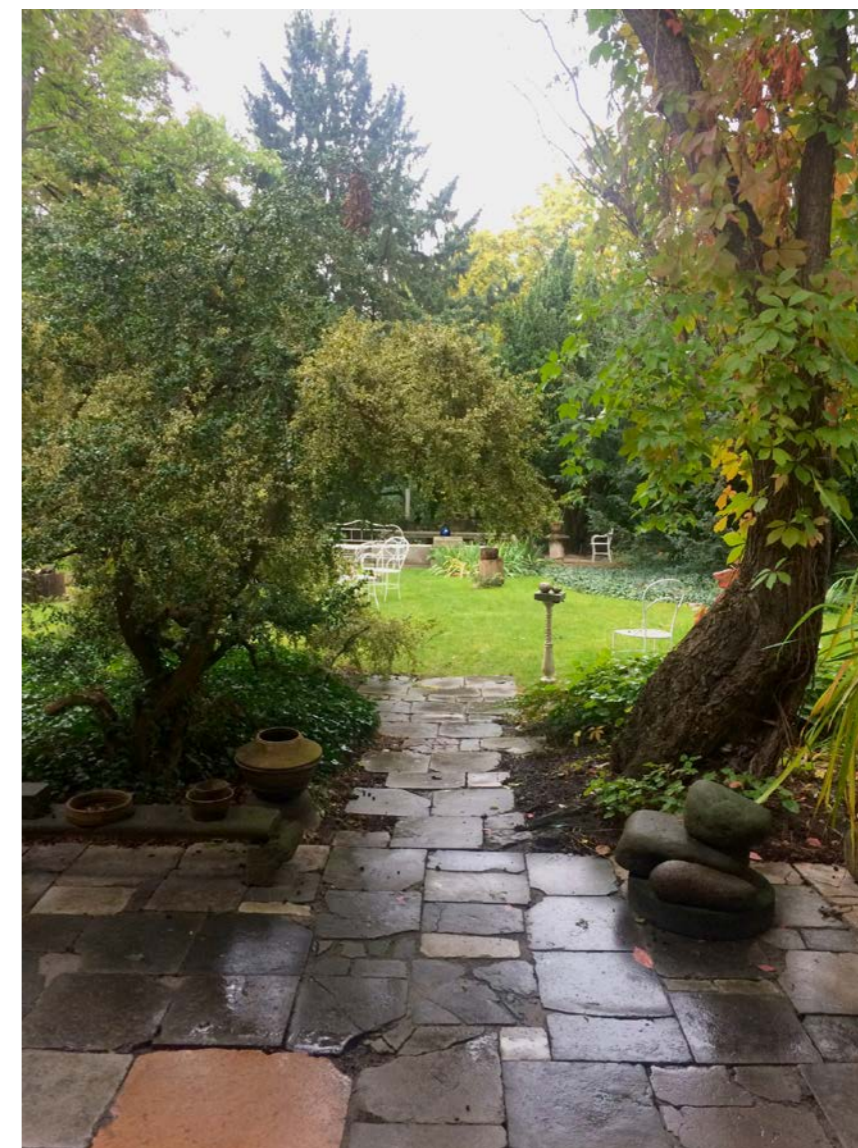

33. Rothmayerova vila: zákoutí s dekorativními předměty.

vzhledu je zde Yucca. Tato část zahrady odkazuje k přírodnímu stylu. V předzahrádce jsou použity bylinky, ovocné keře a vinná réva. Ta odkazuje k venkovskému pojetí.

Otto Rothmayer byl sběratelem artefaktů, a tak jsou po zahradě rozestry desítky drobných předmětů, jako jsou kameny, části plastik, vázy, sokly nebo pařezy doplněné barevnými skleněnými baňkami. Během průzkumu zde bylo napočítáno přes sto takových artefaktů. (Zikmund–Lender, 2013)

Zahrada byla ve své době považována za jedno z nejmalebnějších míst v Praze. Znamý fotograf té doby František Sudek, Rothmayerův přítel, zde často pobýval, a právě zde vytvořil jednu ze svých nejslavnějších sérií fotografií. I odborné kruhy se shodují na tom, že zahrada má punc magičnosti. (např. Lukeš 2016, Zikmund–Lender, 2013)

34. Rothmayerova vila: průhledy na zahradu.

Zahrada byla částečně obnovena v letech 2012–2013. Vzhledem k tomu, že nebyla vytvořena najednou, ale vznikala organicky po celou dobu Rothmayerova života, určení stavu, do jakého se měla vrátit, muselo být nesmírně složité. Hlavním cílem mělo být zachování magické atmosféry. Podle Zikmunda-Lendera (2013) byla obnova provedena citlivě. S tím však kontrastuje tvrzení Zdeňka Lukeše (2016), který považuje obnovu za mimořádně nepovedenou.

*„Tvrký přístup k rekonstrukci, zaviněný spíš neznalostí než záměrem, bohužel genia loci nenávratně zničil.“
(Lukeš, 2016)*

V současné době se připravuje další obnova zahrady.

Zahradu není lehké zařadit do výše uvedených kategorií. Pravidelný půdorys cest a tvarosloví předzahrádky odkazuje ke stylu formálně–architektonickému, osázení dřevin zase spíše k přírodnímu stylu. Rothmayer byl asketikem, a tak jeho zahrada je jednoduchá, bez opulentních gest.

„uplatňoval spíše smysl pro detail, pokoru k přírodní živelnosti a citlivost pro zahradní interiér než okázalá gesta...“ (Zikmund-Lender, 2013)

Hlavní část zahrady je pobytová, jednoduchá, používá většinou domácí taxony v přirozené podobě (až na živé ploty), rostliny jsou zajímavé především strukturou a ne barevností, halí dům a změkčují jeho tvrdé kontury. Neprosazuje se zde pompéznost, tvarované solitérní dřeviny, výrazné geometrické členění ploch a křiklavé barvy. Používají se přírodní materiály jako kámen (pískovec, žula, travertin) a beton. Spojení domu a zahrady je vytvářeno průhledy z domu. Integrace je přes vchodové dveře. Zahrada je však pojata jako daleko více pobytová než je tomu u Müllerovy vily. Je zde krytá plocha s pobytovou terasou a výhledem na zahradu, která skýtá ochranu při slunečném počasí i v dešti. Na druhou stranu jsou zde masivně používány dekorativní předměty, které však nejsou zajímavé svou pompézností, ale jsou výrazem vztahu předmětu a sběratele.

I přestože je tato zahrada osobní zpovědi a má nesporné kouzlo, nelze ji jednoznačně považovat za ukázkovou funkcionalistickou zahradu, i když některé znaky přírodního typu funkcionální zahrady nese. Má však význam ve své atmosféře, která není abstraktní tedy bez emocí, ale má v sobě silný náboj a příběh odkazující již k zahradám postmoderním.

Z hlediska cíle práce tato zahrada částečně splňuje požadavky na přirozenost, použití domácích taxonů, ale na druhou stranu dekorace, rozmanitě a nejednotně zpevněné plochy z ní nečiní ukázkovou zahradu funkcionalismu. Nicméně je skvělým příkladem, jak může být na relativně malé ploše vytvořen dojem přírody a intimita prostoru.

35. Rothmayerova vila: předzahrádka ve středomořském venkovském stylu.

8.

SHRNUTÍ

Tato část práce měla za úkol prezentovat a analyzovat vlivy, které vedly ke vzniku moderní architektury a paralelně ke vzniku moderních zahrad. Dále konkrétně představit moderní zahradní vlivy meziválečné tvorby a analyzovat jejich případné ukázky.

Byla představena pravidla, na kterých stojí moderní architektura a funkcionalismus, tedy účel, materiál, konstrukce nebo racionalita, jednoduchost a pravdivost. Dále byla stručně zmapována česká architektonická scéna. V kapitole o zahra-

dách byly přiblíženy styly objevující se v době funkcionalismu v Evropě – styl přírodní a styl architektonický, který se ještě dělí na formálně architektonickou vizi hnutí de Stijl a klasicizující modernu inspirující se u hnutí Art and Crafts. Byly představeny i různé pohledy na vztah mezi architekturou a okolím. Nakonec byly analyzovány tři zahrady u významných československých prvorepublikových vil, se třemi různými koncepty. Z analýz budou následně extrahována pravidla a vybrány vzory pro tvorbu řešené zahrady.

KRITICKÝ POHLED NA ZÁVĚRY ANALÝZ

Návody památkářů v metodice Památková obnova vilových zahrad založených v meziválečném období předkládají návod, podle něhož postupovat. Přístupují k obnově jako ke stavebnici, aniž by braly v potaz jedinečnost každého díla a jeho pozadí. To je pochopitelné, protože, jinak by nemohla vzniknout žádná obecná metodika. Dalším problémem je fakt, že návod je určen pro památkové objekty, tedy pro zahrady – muzea, ve kterých se nikdy nebude žít. Kromě studia pramenů tedy nedokáže metodika odpovědět na to, jak by měla zahrada u funkcionalistického objektu vypadat.

Sám Vladimír Grégr a jeho postoje rozhodování o pojetí zahrady neusnadňují. V době stavby vily Na Hubálce 1 se vymezoval proti ryze strohé funkcionalistické teorii a kladl důraz na emoce a individualitu obyvatele. Ani tato vila není krychlí á la Mies van der Rohe, ale má unikátní design postupujících se krychlí s jasně identifikovatelným Grégrovým dekorem v podobě dřevěných rizalitů.

A nakonec nás ovlivňuje doba, ve které žijeme, a filosofie, kterou dnes zastáváme.

Filosoficky jsme překonali dobu modernismu. Modernismus si bral podle Turnera (2005) vzor v pozitivistické vědě věřící v to, že vesmír se skládá z jevů, které můžeme jednotlivě abstrahovat a poté složit a poznat podstatu jevů složitých. Dnes začínáme zjišťovat, že vesmír a fyzikální jevy, kte-

ré se kolem nás odehrávají, nelze ve své podstatě poznat rozkouskovaním na jednotlivosti. Že každý děj je složitým procesem interakcí svých částic, energií a hmoty, o jejichž existenci často ani nevíme. A tak začínáme chápat, že svět je daleko složitější, a my dnes zastáváme názor, že cílem je ho pochopit v celistvosti, což se jeví jako nedosažitelné. Filosofie postmodernismu zde abstrahovaná do několika vět, se stala základem našeho uvažování a pronikla do umění, včetně zahradní architektury.

Současný postmoderní pohled na svět vyjadřuje Libeskind (2006) následovně:

„Ve fyzice elementárních částic se hovoří o vlnách, energiích a teorii chaosu. Nikdo už nepředpokládá unifikovanou sestavu forem. Svět je mnohem složitější, než jsme ochotni připustit. Proč tedy stavíme budovy zakládající se na sešňorovaných vzorcích, které popírají lidské touhy a jsou v rozporu s charakterem života?“

Na počátku této práce existovala doslova modernistická představa, že prostudováním dostatečného množství pramenů bude jasné, jak nově vybudovat zahrady k funkcio-

nalistické vile Vladimíra Grégra Na Hubálce 1. Výsledek je však doslova postmoderní – tedy opak je pravdou. Má být koncept zahrady podle dogmatu funkcionalistů přísně neutrální, bez emocí a pojmáný výhradně funkčně? Má být design odvozený od abstraktního malířství jako Guevrekianova zahrada nebo má být pojat v přírodním stylu, jak doporučuje Tunnard? Nemá náhodou respektovat postoj k životu svého autora – tedy ukazovat emoce, snoubit estetiku s potřebami obyvatelů a dopřát jim místo funkcionalistické strohosti Grégrův oblíbený luxus. A pokud má návrh respektovat potřeby obyvatel, neměl by zahrnout do svého rejstříku i současnou filosofii postmodernismu a vyjádřit emoce a příběh?

Le Corbusier definoval základní principy moderní architektury a přeneseně i zahrady. Christopher Tunnard ve své knize Gardens in the Modern Landscape podal zevrubný návod, jak vytvořit zahrady, aby byla v souladu s přírodou i s budovou. Marc Treib v díle Landscapes of Modern Architecture analyzoval nejlepší díla moderní architektury podle jejich vztahu ke krajině, ve které se nalézají. Žádný návod však nedokáže architektovi říci, jak má zahrada vypadat. Je to on sám, kdo musí přetvořit poučky v realitu, ať už jí bude umělecké dílo, průměrná zahrada nebo brak. Jak uvádí Libeskind, ani funkcionalistické stavby ve tvaru krychle nejsou nikdy stejné. Vždy závisí na osobě architekta, jestli se z nich stanou umělecká díla nebo bezduché budovy. (Libeskind, 2006)

10.

VÝCHODISKA PRO OBNOVU ZAHRADY

10.1. Styl, kompozice, spolupráce, integrace

10.2. Abiotické prvky

10.3. Biotické prvky

10.1. Styl, kompozice, spolupráce, integrace

Předchozí analýza ukázala, že styl zahrady může být buď formálně-architektonický (geometrický), nebo přírodní. Přírodní styl se hodí spíše pro větší plochy, formálně architektonický, který je založen na geometrických tvarech, je vhodný pro menší zahrady. Oba styly lze kombinovat – tedy blíže architektuře použít geometrické uspořádání, v návaznosti na širší okolí, respektive na krajinu, přecházet ve styl přírodní. Vzhledem k tomu, že řešené území je malé a nenavazuje na přírodní rámec, jako vhodnější se jeví styl založený na geometrii. Na druhou stranu příklad Rothmayerovy vily ukazuje, že přírodního stylu není potřeba se apriori vzdávat.

Oba styly by měly mít kompozici založenou na skryté rovnováze a v návrhu by se neměly objevovat osy.

Z analýzy vyplynulo, že pro pojetí vztahu dům – zahrada je nezbytně nutné, aby architekt a zahradní designér úzce spolupracovali a vytvořili jednotné umělecké dílo.

Integrace domu a zahrady může být realizována na základě jejich vzájemné fyzické prostupnosti, vizuálního dojmu nebo barevnosti opakované v interiéru i exteriéru.

10.2. Abiotické prvky

Materiál, tak jak ho vidí funkcionalismus, by měl být přiznáván ve své pravdivosti. Oblíbenými umělými materiály funkcionalismu byly cemento-vápenné cihly, beton, kov a sklo. Lze použít přírodní materiály – dřevo a kámen, například travertin, žulu nebo pískovec. Mohou být zapojeny i materiály nové, musí být však vždy dbáno na jejich přirozený vzhled a adekvátnost ve vztahu k dobové architektuře. Pokud chceme dodržet toto pravidlo, je potřeba se vyvarovat moderních materiálů, jako jsou plasty nebo beton, napodobujících různé struktury dřeva, kamene nebo cihly.

Zpevněné plochy v okolí domu by měly navazovat v pravidelných půdorysných tvarech a měly by být omezeny na funkční míru. Přístup na zahradu může být zajištěn pravidelnými chodníky typickými pro geometrický styl. Pro přírodní styl jsou vhodné šlapáky, ale dnes se nasycí i možnost použití stěrkového trávníku jako základu pěšiny.

Pergola může být použita jako přechod zahrady a domu. Tunnard (1948) ji sice považoval za zbytečnou. Důvodem bylo, že v jeho době nesloužila pro posezení venku, ale jako konstrukce pro pnoucí rostliny. V tomto případě může být pergola naopak vysoce funkčním prvkem sloužícím pro zastínění teras a pro vytvoření clony proti pohledům z vyšších podlaží.

Drobný bazén je možné na zahradě použít v pravidelném půdorysu. Nepravidelné jezírko by bylo vhodné pro přírodní styl, ale velikost zahrady a podzemní garáže to vylučují.

Dekorace by se neměly v prostoru vyskytovat, pokud ano, tak v podobě vysoce hodnotného uměleckého díla umístěného na základě skryté rovnováhy. Dekorací se však může stát i zajímavý biotický prvek.

Zídky je možné použít, pokud budou mít funkční opodstatnění např. v nivelaci terénu. Mohou být z přírodního kamene, spojované maltou nebo volně ložené, dále z betonu či dalších vhodných materiálů uvedených výše.

Barvy abiotických prvků by měly odpovídat jejich podstatě a přirozenosti. Materiály by neměly být tedy dobarvovány.

10.3. Biotické prvky

Nepřerušovaný trávník by měl tvořit dominantní plochu. U většiny vil je používán intenzivní trávník anglického typu, ale Schneider u zahrady Müllerovy vily původně zamýšlel extenzivní trávník z nízkých druhů. (Novák, 2011) Vzhledem k obecnému příklonu k ekologii by tento přístup mohl být aplikován.

Použitá vegetace pro přírodní styl by měla pocházet co nejvíce z domácích druhů. Dále by měly být použity taxony, jejichž tvary jsou přirozené. Introdukované dřeviny by se měly domácím co nejvíce podobat. Dřeviny by měly být rozmístěny tak, aby netvořily hustou clonu, ale spíše aby navozovaly dojem volnosti, umožňovaly větrání prostoru, přístup slunce nebo naopak přistínění u jižně exponovaných partií.

U geometrického stylu bude možné využít rostlin s větší barevnou škálou, tak, jak ji vidíme na abstraktních obrazech, a také geometrických tvarů při uspořádání, popřípadě tvarování.

Je možné použít trvalkové záhony jednobarevné i pestré. Jejich uspořádání by mělo být spíše nepravidelné a barevností pestré u přírodního typu. U geometrického členění je možné vytvářet z abiotických prvků struktury a do nich umísťovat trvalky, které by v tomto případě mohly vytvářet barevné obrazce.

Co se týká barevnosti biotických prvků, u přírodního stylu je dobré napodobovat barevnost přirozených společenstev, u geometrického uspořádání lze pak s barvami experimentovat a vytvářet barevné obrazy.

Velmi důležité jsou u funkcionalistické architektury popínavé dřeviny, které zahalují dům, změkčují tvrdé hrany abiotických prvků a tvoří spojující prvek mezi přírodou a architekturou.

NÁVRHOVÁ ČÁST

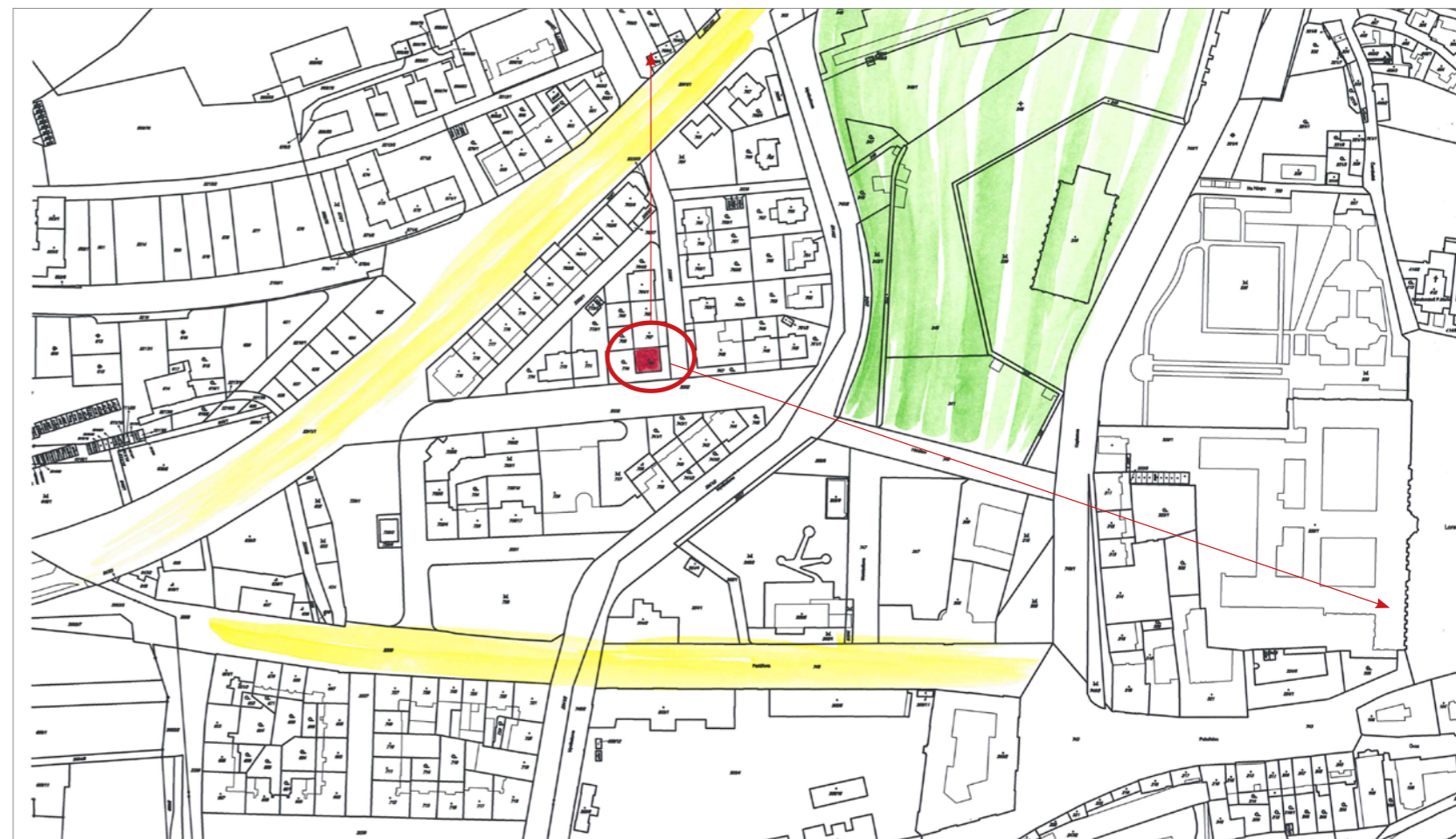
11. Širší vztahy
12. Současný stav
13. Architektonický záměr
14. Omezení vyplývající z dostavby domu
15. Klimatické podmínky
16. Současný stav zahrady
17. Současné požadavky
18. Omezení rozsahu práce
19. Aplikace poznatků na obnovu zahrady Grégrovy vily
  - 19.1. Řešení společných prostor
  - 19.2. Ozelenění domu
  - 19.3. Ozelenění domu
20. Návrh
  - 20.1. Návrh v přírodním stylu
  - 20.2. Návrh v geometrickém stylu
21. Závěr
22. Seznam literatury
23. Seznam zdrojů fotografií

11. Širší vztahy

Řešená stavba – čtyřpatrový činžovní dům se zahradou - tvoří budovu na rohu ulic Hládkov a Na Hubálce, v katastrálním území Prahy 6-Střešovicích. Lokalita se nachází mezi rušnými ulicemi Patočkova a Bělohorská. Západním směrem, přes ulici Myslbekova, se nachází středně velký park Maxe van der Stoela. I přes rušné širší vztahy je blízké okolí vily klidné, díky tomu, že ulice Hládkov je slepá a dostatečně široká se zeleným středním pásem.

36. Řešená stavba - nárožní dům - je součástí blokové zástavby

37.

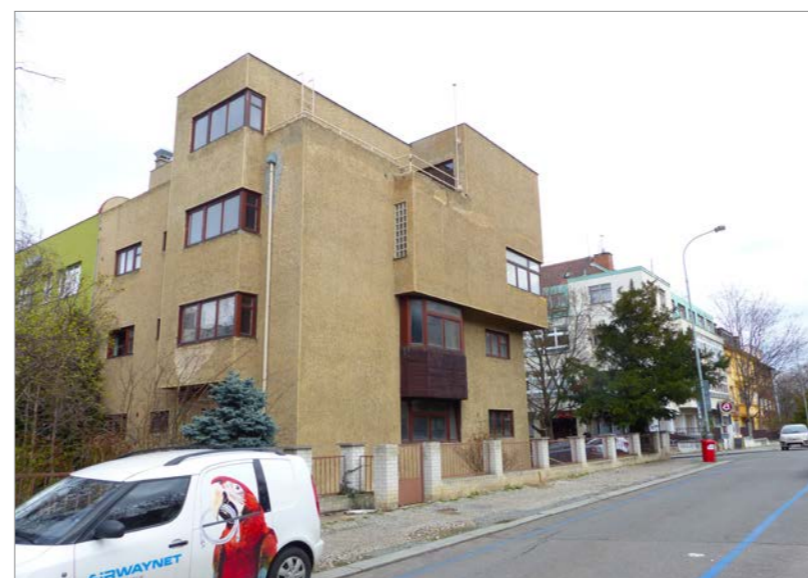
■ ŘEŠENÉ ÚZEMÍ
 ■ HLAVNÍ KOMUNIKACE
 ■ PARK VAN DER STOELA
 ↗ VÝZNAMNÉ VÝHLEDY

0 20 40 60 80 100

12. Současný stav domu

Hmota řešeného funkcionalistického domu je založena na protínajících se hranolech s dominantní krychlí ve vrchní části a s plochou střechou. Omítka je světle hnědá, škrábaná. Vnitřní schodiště je osvětlováno zvenčí luxferovým pásem. Vyskytují se zde tři typy oken - nárožní pásové okno, plasticky vystupující okna typu bow – window na jižní straně, mezi nimiž se nachází plastický dřevěný rizalit, a malá obdélná okna. Nad vstupem je pultová stříška chránící před nepřízní počasí. Původně se v domě nacházelo pět bytových jednotek. Dnes je dům prázdný.

Dům je zasazen do malého pozemku o rozloze 630 m². Nezastavěná plocha je tvořena úzkou předzahrádkou s vchodem a vjezdem do garáže, pruhem při jižní části, obojí o šíři pět metrů, a dále čtvercovou zahradou o rozměru cca 256 m² v západní části pozemku sousedící se zahradami přilehlých domů. Pozemek má převýšení cca 1,5 metru. Z prvního nadzemního podlaží je výhled směrem na sever. Ze čtvrtého nadzemního podlaží domu vedou významné pohledy na Pražský hrad a Kostel svatého Norberta.

38. Jihozápadní pohled na řešenou budovu

39. Výhled ze čtvrtého nadzemního podlaží

13. Architektonický záměr

Záměr investora je stavbu rozšířit tak, aby byla rekonstrukce ekonomicky relevantní, ale zároveň zachovat původní vizuál domu. Architektonický záměr architektky Bělíkové spočívá v ponechání současné významné stavby a postavení přístavby a nadstavby. Tvar přístavby i nadstavby by měl respektovat heterogenitu tvaru původního Grégrova domu a zachovat ho v co nejautentičtější podobě. Přístavba by měla sice navazovat na dům, ale měla by být jasně vizuálně oddělena a barevně potlačena, aby původní tělo Grégrovy vily co nejvíce vystoupilo z celkové hmoty a její estetický dojem byl co nejméně narušen.

V domě se bude nacházet sedm až osm bytových jednotek. V prvním a pátém nadzemním podlaží bude jeden byt. V ostatních podlažích po dvou bytových jednotkách. Plocha zahrady přiléhající k prvnímu nadzemnímu podlaží bude rozdělena na část soukromou a společnou.

14. Omezení vyplývající z dostavby domu

Při dostavbě dojde k mnoha zásahům právě do zahrady. Současná plocha pozemku má výměru 630 m², z toho zastavěná část tvoří 209 m² a nezastavěná část 421 m². S nově navrhovanou přístavbou bude tvořit zastavěná část 500 m² a 130 m² nezastavěná plocha. Přístavba tedy bude zaujímat větší část západní části pozemku a zůstane zde pouze pět a půl metru široký pruh na západní straně, čtyři metry široký pruh na severní straně a pět metrů široký pruh na straně jižní. Na druhou stranu, nástavbou mansardového domu v pátém podlaží a přístavbou vznikne rozsáhlá terasa ve čtvrtém nadzemním podlaží (30 m²) a další dvě plochy vhodné pro střešní zahrady v pátém nadzemním podlaží o celkové výměře cca 40 m².

Normativní požadavky v Praze požadující parkovací místa zajištěná na pozemku domů budou uplatněna tak, že pod zahradou vzniknou garáže, čímž se technologicky stane ze současné rostlé zahrady zahrada střešní. Další dvě místa pro dopravu v klidu budou muset být umístěna na předzahrádce. Dále bude stavbou garáží vyrovnán terén v západní části zahrady, jehož převýšení dnes činí cca jeden a půl metru. Tím se zvýší převýšení mezi severní částí zahrady a přiléhající zahradou sousedního domu. Nicméně díky tomu bude první nadzemní podlaží navazovat na zahradu. Tak vzniknou podmínky pro dobrou prostupnost bytu a zahrady bez nutnosti překonávat výškový rozdíl schody.

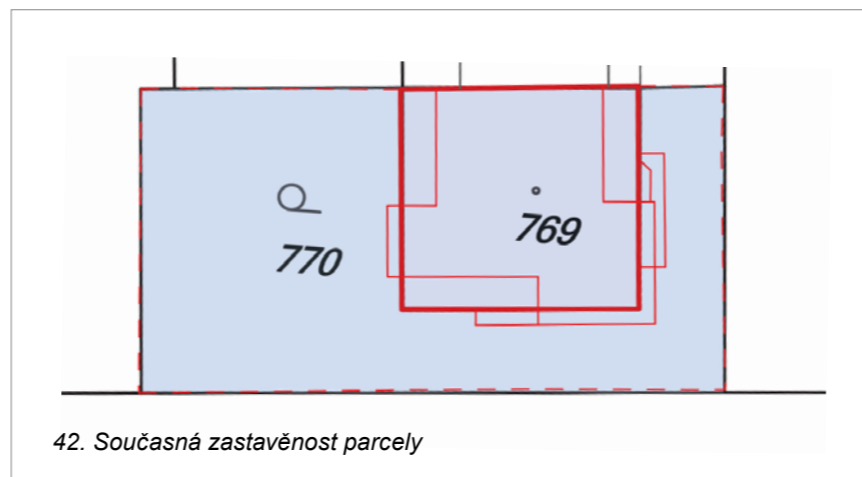
V západní i jižní části zahrady tedy dojde k podsklepení, tudíž zde bude muset být založena střešní zahrada. Výška substrátu byla stanovena na 1000mm, což podle metodiky Optigreen odpovídá parkové zahradě, kde budou moci být zasazeny vyšší keře nebo menší stromy do výšky cca 5m. (Optigreen, n.d.) Je zvažováno i použití nižší mocnosti substrátu, tj. 500 mm, a jeho navýšení na 1000 mm v místech, kde se budou vyskytovat vzrostlejší rostliny. Navýšení může být realizováno vytvořením terénních valů nebo instalací nádob.

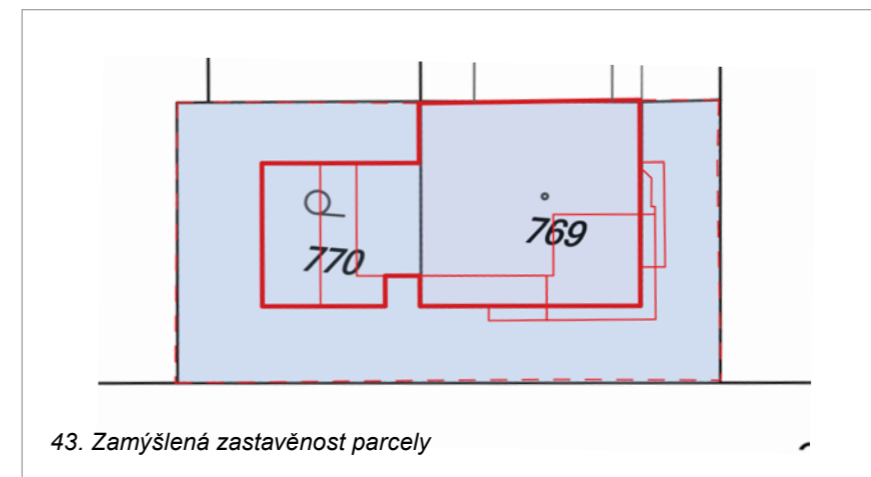
40. Současný stav domu

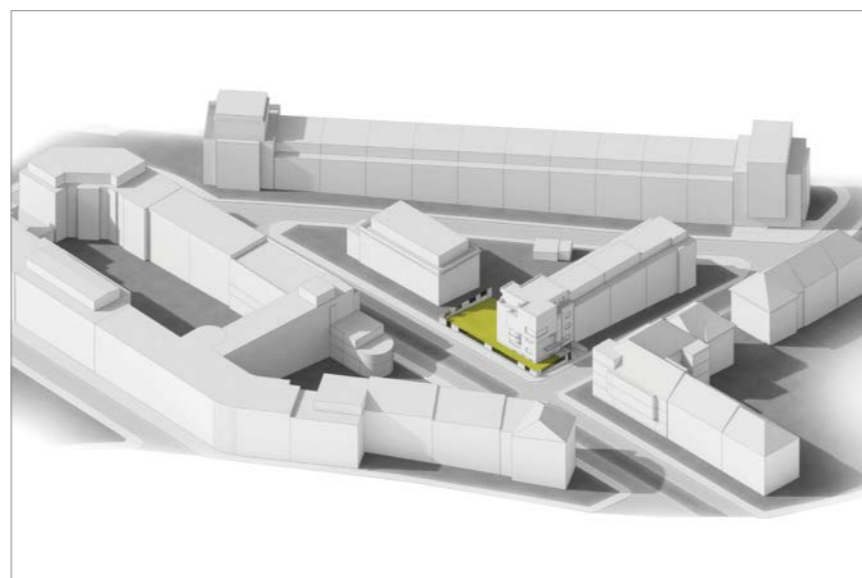
41. Zamýšlený stav domu

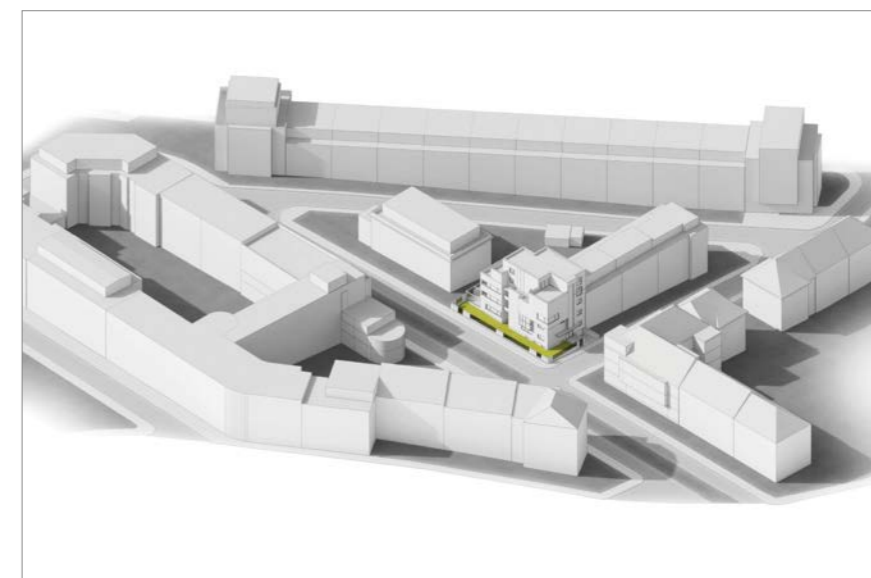
42. Současná zastavěnost parcely

43. Zamýšlená zastavěnost parcely

44. Současná zastavěnost parcely

45. Zamýšlená zastavěnost parcely

15. Klimatické podmínky

Řešené území se nachází v nadmořské výšce cca 280m n. m., v oblasti teplé (T2, dle Quitta), s průměrnou roční teplotou vzduchu cca 9 °C, s průměrnými ročními srážkami kolem 500 mm, s průměrným počtem dní se sněhovou pokrývkou mezi 30 a 40 dny, s průměrnou roční relativní vlhkostí vzduchu kolem 75 %, s průměrnou roční rychlostí větru mezi 2 a 3 m/s a s převládajícími jihozápadními větry. Vítr nebude v lokalitě hrát velkou roli, jelikož je chráněna zástavbou budov.

16. Současný stav zahrady

Zahrada je v současné době zanedbaná. Je obehnaná typickým modernistickým plotem z vápeno-cementové cihly s výplněmi napodobujícími laťový plot natřenými na bílo. Uprostřed západní části se nachází snížený parter odkazující k praxi Františka Thomayera. Kolem plotu se vyskytují listnaté a jehličnaté dřeviny, některé úmyslně zasazené, jiné náletové. U domu roste několik ovocných stromů a několik keřů sadových růží. Na předzahrádce se nachází přestálý hloh a sadovnický cenný tis. Ten, spolu s tisem v západní části zahrady, jsou, podle odhadu stáří, původními dřevinami. Vzhledem k tomu, že západní část zahrady bude podsklepena, bude nutné veškeré dřeviny zde vykácet. Jedná se většinou o dřeviny střední až nižší sadovnické hodnoty. Jediný cenný exemplář je tis, který však bude muset být rovněž odstraněn. K zachování bude rozhodně doporučen tis na předzahrádce.

Dle vlastního dendrologického průzkumu se zde nalézají následující dřeviny:

- Stromy: *Betula pendula*, *Crataegus sp.*, *Picea pungens* (zakrslý kultivar s krátkými jehlicemi), *Prunus avium* (3 ks), *Taxus baccata* (3 ks), *Malus sp.* (3 ks).
- Keře: *Syringa vulgaris – polykormon*, *Rosa sp.* (keřové, 6 ks).
- Popínavé dřeviny: *Parthenocissus sp.*

46. Dominantní tis před domem

47. Předzahrádka

48. Jižní orientace domu s travnatým pásem

49. Travnatý parter s dřevinami (západ)

50. Zpevněná plocha z kamenných šlapáků

51. Pohled přes zahrady přiléhajících domů na sever

17. Současné požadavky

Při aplikaci poznatků je potřeba brát v potaz současné požadavky na bydlení i na tvorbu zahrady. Od doby modernismu První republiky se změnil pohled na integraci zahrady a domu. Dnes pro nás integrace znamená dobrou prostupnost a obyvatelnost. Prostupnost bytu a zahrady je realizována většinou skrze obývací pokoj nebo kuchyň přímo, ne přes předsíň. Vizualní spojení skrze prosklené plochy je také důležité. Důraz je dále kladen na obyvatelnost. Na zahradě se žije, je součástí domu u individuálního bydlení, ale je používána například pro grilování nebo posezení i u nově budovaných domů bytových.

Z ekonomického i ekologického hlediska je dnes aktuální šetření vodou, snižování vstupů energií na seč a další zahradnické práce zatěžující životní prostředí. (Kingsbury, 2003) Ve městě by mělo být trendem snižování množství zpevněných ploch. Ozeleňování svými hygienickými funkcemi zmírňuje extrémnost klimatu městského prostředí.

18. Omezení rozsahu práce

Dokumentace k provedení stavby pro zahradně–architektonické řešení by měla v budoucnosti zahrnout řešení:

- společných ploch,
- ozelení domu,
- zahradu u bytu v prvním nadzemním podlaží,
- ozelení teras, popřípadě střešních zahrad ve čtvrtém a pátém nadzemním podlaží.

Tato práce, vzhledem k požadovanému rozsahu, nastiňuje pouze ozeleňování domu, pojetí společných prostor a zeleně u bytu v prvním nadzemním podlaží. Celkový projekt bude řešen v rámci diplomové práce.

19. Aplikace poznatků na obnovu zahrady Grégrovy vily

Z analyzovaných stylů byl vybrán styl přírodní, v půdorysu nepravidelném volném, a styl geometrický. Použitá kompozice by měla být založena na skryté rovnováze. Vzhledem k tomu, že se jedná o omezený prostor těsně přiléhající k domu, typicky přírodně krajinářské pojetí se nedá použít. Lze tedy seskupovat rostliny buď do volných skupin, nebo je umisťovat do geometricky pojatých polí. Tato volba byla učiněna i na základě kontextu estetických a ekologických požadavků dnešní doby.

Přestože jednotlivé plochy jsou začleněny do několika podkapitol, návrh počítá se stylovou jednotou kompozice, abiotických i biotických prvků, a samozřejmě se stylovou jednotou domu a zahrady.

19.1. Řešení společných prostor

Společné prostory tvoří pruh na východní straně domu a část zeleného pruhu na jižní straně. Oplocení je řešeno v rámci architektonického návrhu. Plot, ohraničující pozemek z ulic bude reminiscencí na původní modernistickou podobu. Zděný základ z pohledového betonu bude vyplněn poli s kovovými sloupky na několika místech prostřídány výplněmi plnými. Plně výplně a sloupky na jižní i východní straně mohou být popnuty popínavými dřevinami. Vhodný je břečťan (*Hedera helix*), který příčepivými kořeny bude schopný tyto plochy popnout a zjemnit jejich tvrdost. Břečťan bude dodávat architektonickým prvkům zelenou barvu i v zimě.

Ve východní části zahrady je nutno řešit vstupní plochu a parkování pro dvě auta. Vstupní plochu od branky by bylo vhodné nechat zpevněnou. Jako povrch je možné použít bílou dlažbu, např. z travertinu. V prostoru předzahrádky bude nutné zřídit dvě parkovací místa pro provoz v klidu, která budou využívána případnými návštěvy. Parkovací plochy obyvatel domu budou v podzemí. Vzhledem k občasnému využívání parkovacích míst na předzahrádce by zde bylo možné použít štěrkový trávník pro mírnou zá

těž a občasně používání. Tak by nemusela být plocha dlážděna a řešení by podpořilo estetický i mikroklimatický efekt u vstupní části do domu.

Ozelenění společných prostor by mělo zahrnovat zřízení a osázení nádoby při hlavním vchodu do domu. Nádoba by měla být zapuštěna do opěrné zdi mezi vchodem pro pěší a sjezdem do garáže. Jedná se o východní orientaci. Vhodné by bylo zde umístit trvalky kombinované se stálezelenými keři, které by ozvláštňovaly plochu i v zimě. Možné by bylo použití trvalek laděných do zelena a jako hlavní estetický prvek zapojit strukturu a texturu rostlin – dlužicha (*Heuchera sp.*), bohýška (*Hosta sp.*), traviny, barvínek (*Vinca minor*) apod., s občasným barevným akcentem. Automatická závlaha bude nutná.

V jihovýchodní části zahrady by bylo vhodné zřídit odpočívadlo. Vzhledem k tomu, že na jižní stěně domu jsou okna, jediné vhodné místo pro zřízení odpočívadla je pod původním tiselem. Kolem stromu by byla vhodná podsadba například břečťanu (*Hedera helix*), aby nebyl kmen ničen případným obsekáváním. Dále od kmene by mohlo být zřízeno odpočívadlo s lavičkou a s volně loženými šlapáky či kamennými deskami. Zpevněná plocha nepřichází v úvahu kvůli kořenovému prostoru dřeviny. Design lavičky by měl odpovídat stylu domu.

Dlouhý pruh na jižní straně domu by měl tvořit nepřerušovaný trávník z nízkých extenzivních druhů trav, aby nemusela být používána závlaha, snížil se počet sečí a snížila se tak ekologická i hygienická zátěž. Možné je použití rekreačního trávníku. Dále by mohl být trávník osázen cibulovinami, které by na jaře vytvořily barevný efekt. Vhodné by byly botanické druhy narcisů (*Narcissus sp.*) nebo drobné cibuloviny ke zplanění, jako např. *Scilla siberica*.

19.2. Ozelenění domu

Ozelenění domu bude muset být řešeno jak zespoda tak z jeho horní části, a to vzhledem k výšce domu cca 17,5 m. Na větší plochu jižní strany původního těla domu, která sahá do výšky 11,6 m, je možné použít loubinec třílaločný (*Parthenocissus tricuspidata* 'Veitchii'), který je dostatečně mohutný (až 10 m) a bude schopen vytvořit souvislou plochu. Kultivar 'Veitchii' má menší listy. Zajímavá je i jeho proměnlivá barevnost během roku, která zahajuje světle zelenou na jaře, mění se na tmavě zelenou v létě a přechází v purpurově rudou na podzim. Loubinec popínavý (*Parthenocissus inserta*), který nemá přísavné destičky, může být použit na ozelenění jižní i východní strany nástavby v pátém podlaží. Vysazen by měl být na střeše a odtud spuštěn po zdi dolů, aby bylo zabráněno nežádoucím změnám v sortimentu ze strany majitele bytu a aby mohla být zajištěna automatická závlaha a individuální přístup pro údržbu.

Na jižní straně, v části nové přístavby, je možné v úzkém pruhu fasádu zjemnit a ozdobit zimolezem (*Lonicera periclymenum* 'Serotina'), který dorůstá do výšky pěti metrů, takže nebude zasahovat do vyšších podlaží, kde jsou balkóny. Alternativně lze použít i nižší kultivary trubače (*Campsis radicans*). Pro obě alternativy bude muset být zřízeno úchytné zařízení. U trubače lze použít odrůdy barvy oranžové až červené. Oranžová bude více ladit se zeleným podkladem povrchu domu. Navíc je oranžová zářivější než červená, která je daleko více pohlcována zelenou barvou listů. Zimolez má barvu květů žluto-purpurovou. Purpurová barva je tedy posilována žlutou. Jak trubač, tak zimolez kvetou od konce června do konce srpna, a tak by vytvořily zpestření barevně chudého léta, a v podstatě náhradu trvalkového záhonu, pro který není na pozemku prostor.

Součástí ozelenění je i popnutí plotu na jižní a východní straně.

19.3. Zahrada u bytu v prvním nadzemním podlaží

Zahradní prostory navazující na přízemní byt jsou tvořeny úzkými pruhy na severu, západě a částečně na jihu. V severozápadní části pozemku se bude nacházet výstup z kuchyně, v jihozápadní části výstup z obývacího pokoje. Dveřní otvory budou vyplněny velkými skleněnými tabulemi, aby bylo zajištěno vizuální spojení mezi bytem a zahradou.

U vchodu do obývacího pokoje by bylo vhodné umístit krytou terasu s pergolou. Aby bylo zajištěno světlo pro obytné prostory v zimě, mělo by být jako stavební materiál použito sklo či plast na kovové konstrukci. Na léto by pak bylo vhodné nechat střechu popnout rostlinami, které by ovšem v zimě nestínily. Vhodný by mohl být chmel (*Humulus lupulus*), který má bylinné stonky, nebo vinná réva (*Vitis sp.*) zapěstovaná na kmínek. Na podzim by se musely odklízet ze střechy bylinné stonky. Podlaha terasy by mohla být z kamenných desek (travertin), dlažby (podobné struktury a barvy jako obložení nové části domu), nebo dřevěná. Z uživatelského hlediska je dřevo nejpříjemnější, jelikož potřebuje dlouhou dobu ke změně teplot. Nezahřeje se tak rychle jako kamenné materiály či dlažba, a naopak v chladném počasí tolik nestudí.

Mezi pergolou a plotem by v jihozápadním rohu mohl být jeden soliterní strom, kvůli omezenému profilu střešní zahrady spíše keřovitého vzrůstu, podsazený keřovou skupinou a zapláštěn trvalkami.

Tato skupina by mohla clonit terasu od ulice. Další clona by mohla být vytvořena již zmíněným popnutím plotu břečťanem. Plot by zde měl mít plné výplně.

Oddělení veřejné a soukromé části zahrady by mohlo být tvořeno skleněným průhledným plotem, nebo plotem drátěným s velkými oky, tedy takovým, který by zajišťoval průhled, ale zároveň tvořil bariéru mezi soukromou a společnou částí zahrady.

Prostor za zastřešenou terasou, směrem na sever, bude mít problém s osvětlením. Je stíněn vegetací z přiléhajícího pozemku, domem i střešou terasy. Zde by bylo vhodné umístit dlažbu spojující terasu s prostorem před kuchyní, která by byla ze stejného materiálu jako dlažba ve společných prostorech (travertin, lomový kámen). Jako náhradu trávníku by bylo vhodné použít půdopokryvné trvalky do stínu, například mochničku (*Waldsteinia ternata*) nebo zběhovec (*Ajuga reptans*). V severozápadním rohu zahrady by se měla objevit další keřová skupina ze stínomilných rostlin odclňující pohledy z vedlejšího pozemku.

Plocha před kuchyní by měla být tvořena obdobnou terasou jako u obývacího prostoru. Zde však nebude možné použít k popnutí rostliny, proto by bylo vhodné, pro zajištění intimity před pohledy z oken shora použít pergolu zatahující se pod konstrukci. Na této terase by mohl být umístěn jídelní stůl se širokými lavicemi. Zapuštěné nádoby s rostlinami by oddělovaly jídelnu – odpočinkový kout od např. polozapuštěné masážní vany. Lavice by sloužily k posezení i k odpolednímu spánku. Rostliny v nádobách budou muset být vybrány se zřetelem k celoročnímu tvrdému stínu a zároveň k jednotě s ostatními výsadbami. Rostliny navržené do předzahrádky jako bohyška (*Hosta sp.*) nebo barvínek (*Vinca minor*) by mohly tuto funkci zvládnout. Převýšení od sousedící zahrady zde bude vyšší než dva metry. I přesto by bylo vhodné popnout severní plot břečťanem pro zajištění intimity prostoru.

20. Návrh

20.1. Návrh v přírodním stylu

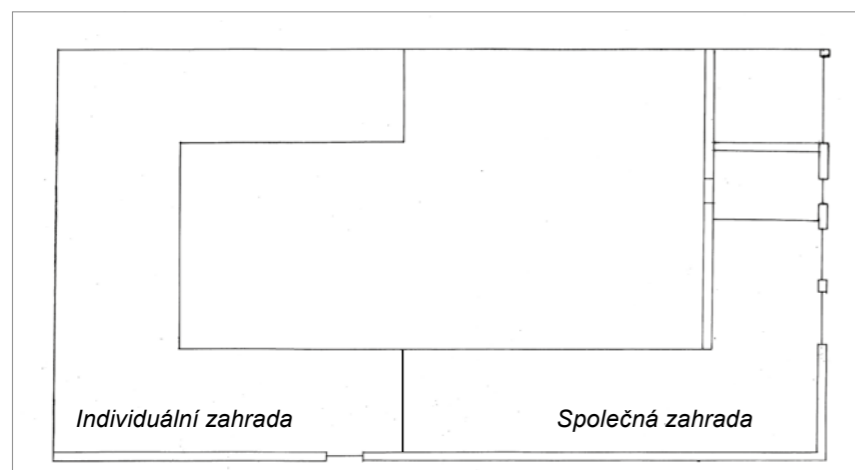
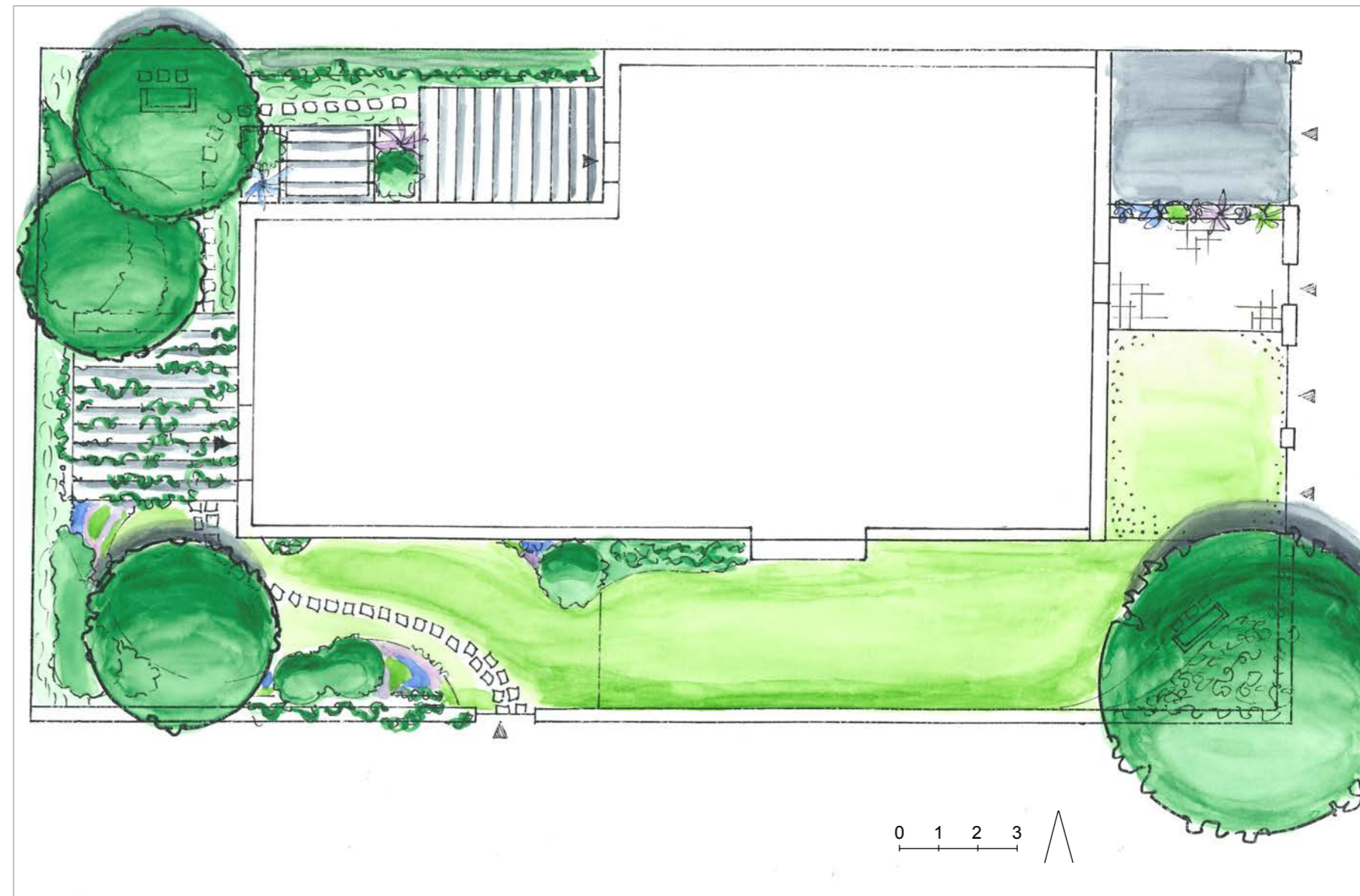
Návrh v přírodním stylu je založen na nepravidelné kompozici se skrytou rovnováhou, volnou křivkou a střídou barevností, ale zajímavou texturou rostlin.

Ve společné části zahrady kolem původního Grégrova domu se škrábnou světlou omítkou je rekreační a štěrkový trávník podporující vizuál této části domu. Vstup je dlážděn travertinovou nebo jinou světlou pravidelnou kamennou dlažbou a na koruně opěrné zdi mezi nájездem do garáže a vstupem do domu je světlá podlouhlá nádoba s rostlinami. Pod původním mohutným tisem je odpočívadlo a podsadbu tvoří půdopokryvné a popínavé dřeviny zakrývající částečně i plot.

Trávník společné části zahrady přechází skrze skleněnou nebo kovovou, vizuálně průhlednou branku do části individuální zahrady u nové přístavby, která je barevně a materiálově oddělena od původního funkcionalistického domu. Tato část zahrady je bohatší. Jsou zde dvě terasy. Terasa u obývacího pokoje je kryta pergolou s popínavými dřeviny/bylinami. Druhá, krytá výsuvnou markýzou, je u vchodu do kuchyně. Od pohledu zvenčí je tato část zahrady kryta dřevinami (keřové tvary stromů a keřové skupiny) a trelážemi s popínavými dřeviny. Podsadbu dřevin tvoří trvalkovo-keřové záhony zajímavé texturou spíše než barvou. Na jižní straně je vegetačním krytem rekreační trávník, v severozápadní části trvalky, nahrazující trávník.

Výběr rostlin je tvarově i barevně střídavý.

Pochozí plochy, kromě vstupní části, jsou ze štípaného travertinu nebo jiného světlého, hrubě opracovaného, kamene.

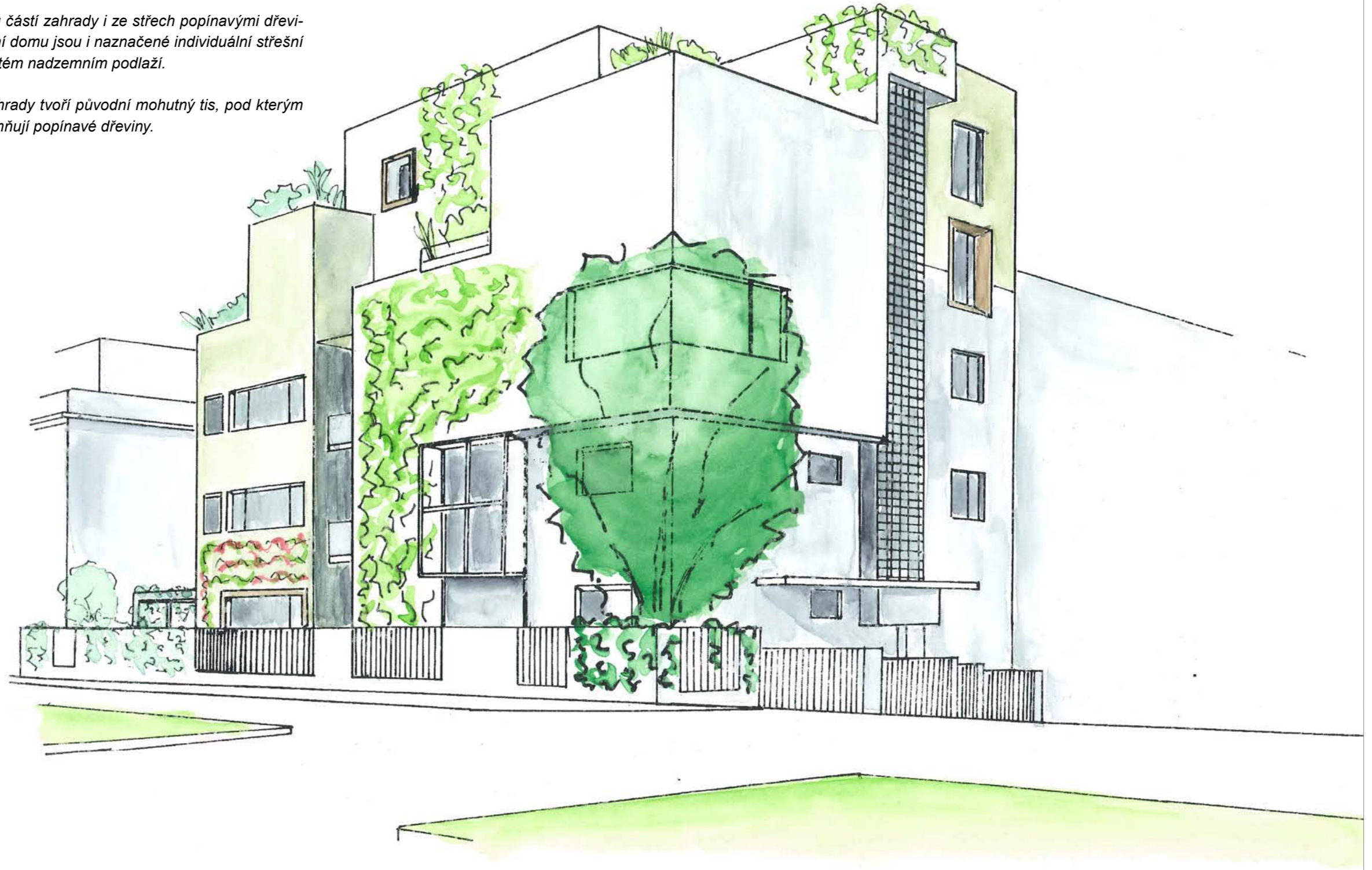
LEGENDA

	STROM / KEŘ		PARKOVÝ TRÁVNÍK		DLAŽBA
	KEŘOVÁ SKUPINA		ŠTĚRKOVÝ TRÁVNÍK		ŽIVICE
	POPÍNAVÉ A PŮDOPOKRYVNÉ DŘEVINY		ŠLAPÁKY S PŮDOPOKRYVNÝMI TRVALKAMI		TERASA
	TRVALKOVO-KEŘOVÁ SKUPINA		NÁDOBY S ROSTLINAMI		ODPOČÍVADLO

Jihovýchodní pohled na dům se společnou část zahrady v popředí. Tělo původního Grégrova domu je barevně i materiálově odlišeno od přístavby.

Dům je ozeleněn z obou částí zahrady i ze střech popínavými dřevinami. Součástí ozelenění domu jsou i naznačené individuální střešní zahrady ve čtvrtém a pátém nadzemním podlaží.

Dominantu této části zahrady tvoří původní mohutný tis, pod kterým je odpočívadlo. Plot zjemňují popínavé dřeviny.

20.2. Návrh v geometrickém stylu

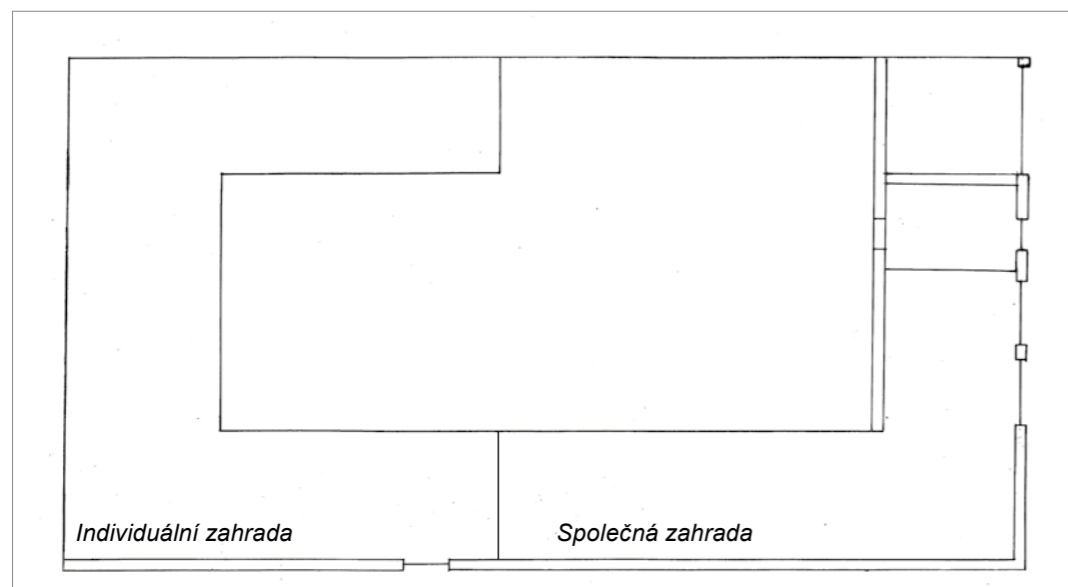
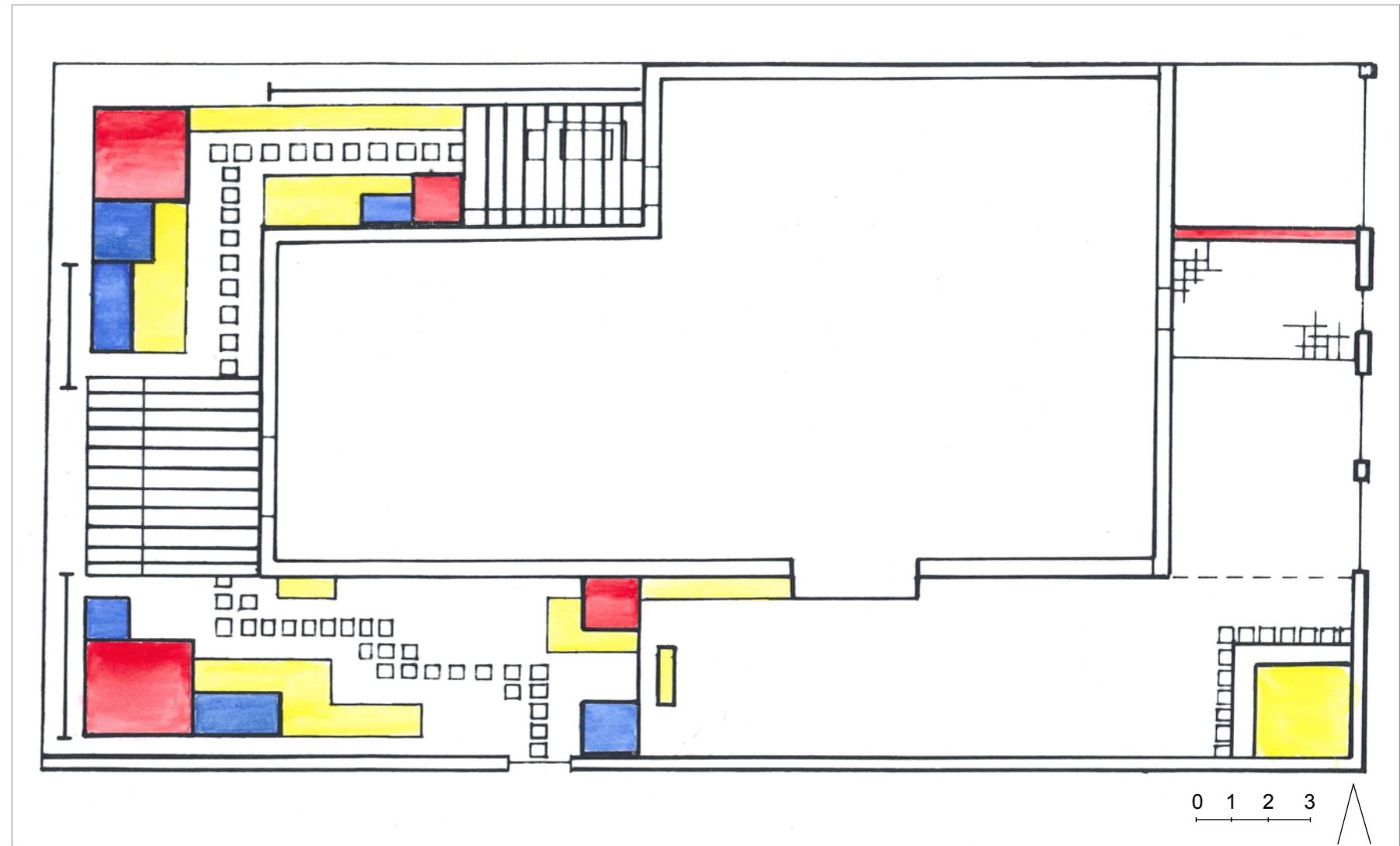
Návrh v geometrickém stylu je založen na nepravidelné kompozici se skrytou rovnováhou, přísné geometrii pochozích, pobytových i vegetačních ploch a výrazné barevnosti vegetace, která je založena na třech barvách – modré, žluté a purpurové.

Geometrie je vytvářena krychlemi a kvádry tvořenými světlými, různě vysokými nádobami na rostliny a obdélníkovými záhony. Různá výška nádob a vegetačních ploch ještě zvýrazněna stejnou barevností rostlin v daných plochách.

Ve společné části zahrady, stejně jako u přírodního stylu, je kolem Grégrova domu se škrábanou světlou omítkou rekreační a štěrkový trávník podporující vizuál této části domu. Vstup je dlážděn travertinovou nebo jinou světlou pravidelnou kamennou dlažbou a na koruně opěrné zdi mezi nájездem do garáže a vstupem do domu je světlá podlouhlá nádoba s rostlinami. Pod původním tisem je odpočívadlo a podsadbu tvoří půdopokryvné a popínavé dřeviny zakrývající částečně i plot.

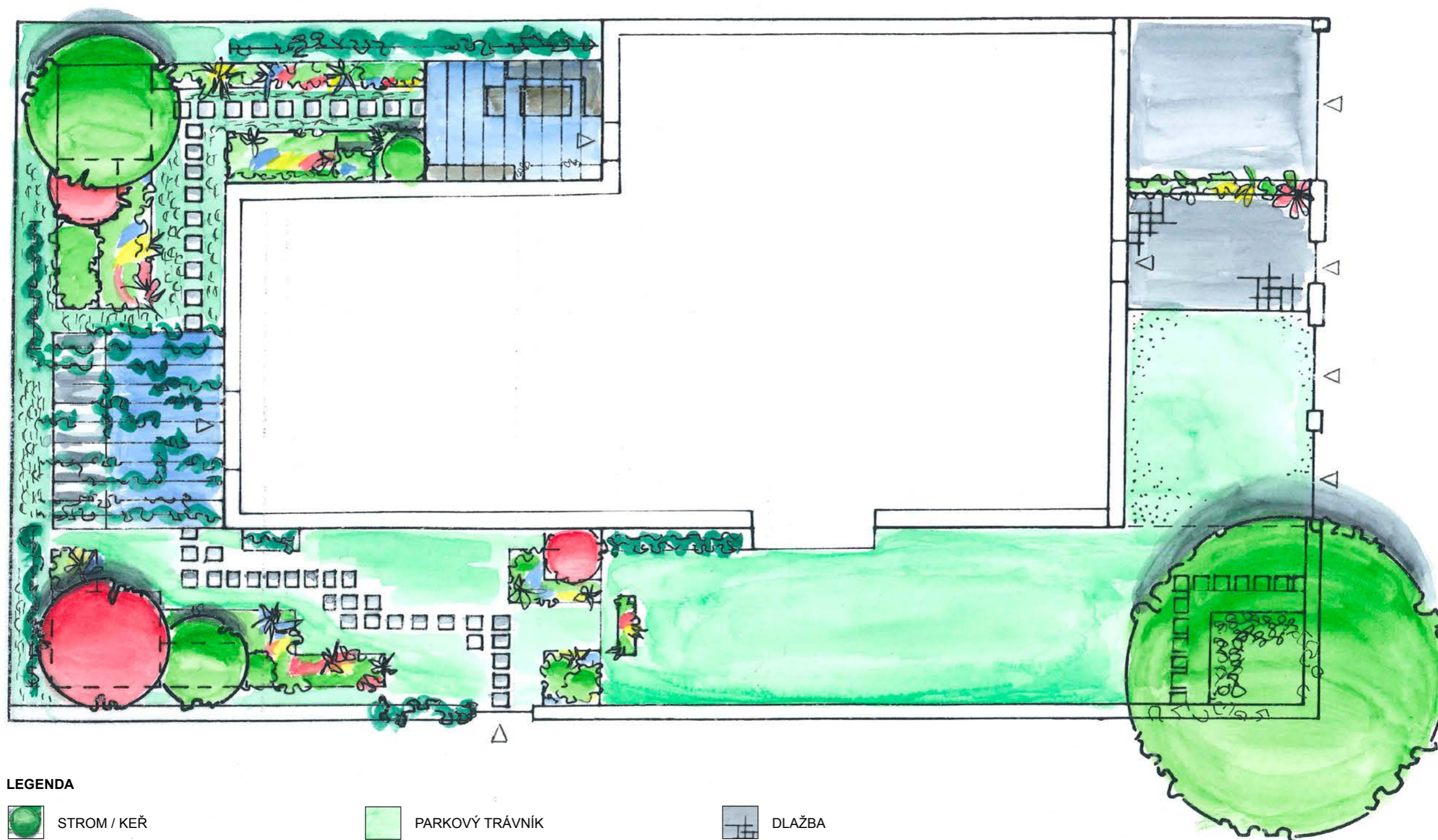
Pohled do individuální části zahrady je oddělen kompozicí různě velkých nádob s rostlinami. I v tomto případě je zahrada bohatší. Opět se zde vyskytují dvě terasy, tentokrát obě kryté skleněnou střešou. Ta u obyvatelého pokoje má navíc konstrukci na popínavé opadavé dřeviny/byliny.

Dům je opět ozeleněn z obou částí zahrady, i ze střech, popínavými dřevinami, výběr rostlin je barevně výrazný a pochozí plochy jsou z hladkého, světlého, pravidelného kamene.

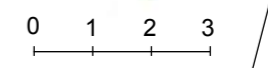
LEGENDA: VEGETAČNÍ PLOCHY - VÝŠKA:

LEGENDA

	STROM / KEŘ		PARKOVÝ TRÁVNÍK		DLAŽBA
	KEŘOVÁ SKUPINA		ŠTĚRKOVÝ TRÁVNÍK		ŽIVICE
	POPÍNAVÉ DŘEVINY (NA KONSTRUKCI)		NÁHRADA TRÁVNÍKU – TRVALKY		ZASKLENÁ TERASA
	TRVALKOVO-KEŘOVÁ SKUPINA		ŠLAPÁKY		ODPOČÍVADLO

Jihozápadní pohled na terasu krytou skleněnou střechou s konstrukcí na popínavé dřeviny /byliny. V popředí jsou světlé geometrické nádoby a záhony s vegetací barevně odlišenou dle ploch. Vegetace odclání pohled z ulice. Přísně geometrické a světlé šlapáky jsou zasazeny do rekreačního trávníku.

Pohled na severozápadní část individuální zahrady se skleněnou střechou. Vegetace je i zde členěna do geometrických tvarů pomocí nádob, záhonů a barevnosti vegetace. Pohled z vedlejšího pozemku odclání treláž s popínavými stálezelenými dřevinami.

21. Závěr

Cílem této práce bylo najít řešení, jak navrhout zahradu u vila-domu architekta Vladimíra Grégra v Praze – Střešovicích, Na Hubálce 1.

První část práce shrnula inspirační vlivy vedoucí ke vzniku funkcionalismu, jeho klíčové atributy a projevy ve světě i v meziválečném Československu. Dále bylo pojednáno o odnoži emocionálního funkcionalismu, jehož zastáncem byl autor vila-domu Na Hubálce 1 Vladimír Grégr. Byly identifikovány zahradní styly doprovázející modernistickou a funkcionalistickou architekturu vil, především v meziválečném období ve světě i v Československu. Podrobně byl analyzován přírodní styl. Detailněji byly prozkoumány tři zahrady u modernistických a funkcionalistických vil v meziválečném Československu – vily Tugendhat, Müllerovy vily v Praze a Rothmayerovy vily. Z analýz byly vyvozeny závěry, které odpověděly na otázku, jak je možné pojmout návrh zahrad u funkcionalistických a modernistických vil, které mají sloužit současnému uživateli a zároveň zachovávat jednotu architektury domu i zahrady.

V návrhové části byly identifikovány klíčové podmínky pro návrh zahrady, jako například klima, širší vztahy apod., aplikovány poznatky z první části práce a navrženy způsoby obnovy.

Lze konstatovat, že se podařilo splnit cíl práce a tedy navrhnout studii revitalizace Grégrovy vily Na Hubálce 1. Nedostatkem práce je nedostatečná teoretická analýza geometrického stylu ve stylu Bauhaus nebo de Stijl.

22. Seznam literatury

- Colominová, B. 2012. Stěna s otvory: Domáci Voyerismus. In: Max Risselada Raumplan versus Plan Libre: Adolf Loos / Le Corbusier. Archa. Zlín. s. 32–52. ISBN: 978-80-87545-04-1
- Druitt, M. The Frank Lloyd Wright Building. (online). n.d. (cit. 5. března 2017) dostupné z: <https://www.guggenheim.org/the-frank-lloyd-wright-building>
- Fierlinger, O. 1938. Zahrada a obydlí. Jan Laichter. Praha. 55 s.
- Herout, J. 2002. Staletí kolem nás. Paseka. Praha. 358 s. ISBN: 80-7185-389-5.
- Kignsbury, N. Natural Gardening in Small Places. 2003. Francis Lincol. London. 176 p. ISBN: 0711220158.
- Krejčířík P., Krejčíříková, K., 2010. Stavebně historický průzkum zahrady u vily Tugendhat. 2010. Výzkumné centrum vily Tugendhat.
- Krejčíříková, K, Krejčířík P. 2013. Zahrada vily Tugendhat. Zprávy památkové péče 73/2013/4. 324–327.
- Le Corbusier. 1930. in Tunnard, CH. 1948. Garden in the Modern Landscape (A Facsimile of the Revised 1948 Edition). University of Pennsylvania Press. Pennsylvania. p. 184. ISBN: 2014017083.
- Libeskind, D. Základní kameny života i architektury. 2006. VUTIUM. Brno. 254 s. ISBN: 80-214-2927-5.
- Loos, A. n.d. in: Colominová, B. 2012. Stěna s otvory: Domáci Voyerismus. In: Max Risselada Raumplan versus Plan Libre: Adolf Loos / Le Corbusier. Archa. Zlín. s. 32–52. ISBN: 978-80-87545-04-1
- Lukeš, Z. 2013a. Praha moderní: Velký průvodce po architektuře, 1900 – 1950/ Levý břeh Vltavy. Paseka. Praha. 305 s. ISBN: 978-80-7432-350-8
- Lukeš, Z. 2013b. Stavby a architekti pohledem Zdeňka Lukeše. Lidové noviny. Praha. ISBN: 97-80-7422-221-4
- Lukeš, Z. 2012. Architekt, který stvořil Barrandov. (online) EARCH. 5 září 2012.(cit. 12.2.2017). Dostupné z: <http://www.earch.cz/cs/revue/zdenek-lukes-architekt-ktery-stvoril-barrandov>
- Lukeš, Z. 2015. Praha moderní: Velký průvodce po architektuře, 1900–1950/ Historické centrum. Paseka. Praha. 232 s. ISBN: 978-80-7432-204-4.
- Lukeš, Z. 2016. Magická zahrada kouzla zbavená. Lidové noviny. 6. 2. 2016.
- Muzeum hl. m. Prahy. n. d. dokument: Obnova a restaurování Müllеровы vily a zahrady včetně údržbové péče. Studijní a dokumentační centrum Norbertov.
- Novák, Z. 2011. Nová hvězda na nebi vilových zahrad. Zahrada - park - krajina. 3/2011. 29–33.
- Nový, O. 2015. Česká architektonická avantgarda. Prostor. Praha. 645 s. ISBN – 978-80-7260-321-3.
- Obrtel, V. 1930. in Švacha, R. 1985. Od moderny k funkcionalismu: Proměny pražské architektury první poloviny 20. století. Odeon. Praha. 573 s. ISBN: 01-513-85.
- Optigreen. (online) Parková zahrada. (Cit. 26.3.2017). Dostupné z: <http://www.optigreen.cz/SystemSolutions/Garden-Roof.html>.
- Otomanská, S. Steinová, Š. 2015a. Život a dílo zahradního architekta Josefa Minibergera (1878 – 1955). Národní zemědělské muzeum. 211 s. ISBN: 978-80-86874-61-6.
- Otomanská, S. Steinová, Š. 2015b. Život a dílo zahradního architekta Josefa Kumpána (1885 – 1961). Národní zemědělské muzeum. 303 s. ISBN: 978-80-86874-62-3.
- Pacáková-Hošťálková, B. 2016. Praha – zahrady a parky. Karolinum. Praha. 320 s. ISBN: 9788024626253.
- Sedláková, R. 2007. Architektura 20. století. in: Staňková, S. Sedláková, R., Pošva, R., Voděra, S. 2007. Architektura v proměnách tisíciletí. Sobotáles. Praha. s. 191–232. ISBN: 80-86817-10-5.
- Shepherd, P. F. 1953. in: Turner, T. 2005. Garden History: Philosophy and design 2000 bc – 2000 ad. Spon Press. Oxon. p. 294. ISBN 0-415-3148-7 HB.
- Stejskalová, J. 2016. Přednášky předmětu Historie zahradní architektury. ČZU.
- Švacha, R. 1985. Od moderny k funkcionalismu: Proměny pražské architektury první poloviny 20. století. Odeon. Praha. 573 s. ISBN: 01-513-85.
- Tunnard, CH. 1948. Landscape in the Modern Landscape (A Facsimile of the Revised 1948 Edition). University of Pennsylvania Press. Pennsylvania. p. 184. ISBN: 2014017083.
- Turner, T. 2005. Garden History: Philosophy and design 2000 bc – 2000 ad. Spon Press. Oxon. p. 294. ISBN 0-415-3148-7 HB.
- Turner, T. 2011. Europeans Gardens: History, Philosophy and Design. Routledge. Oxon. p. 282. ISBN: 978-0415496841.
- Treib, M. 2017. Landscapes of Modern Architecture: Wright, Mies, Neutra, Aalto, Barragán. Oceanic Graphic International. China. p. 268. ISBN: 978-0-300-20841-2.
- Truxová, I. 2013. Vila a zahrada Ing Františka Müllera v Praze. Zprávy památkové péče 73/2013/4.
- Vorlík, P. 2010. Dějiny architektury 20. století. ČVUT. Praha. 255 s. ISBN: 978-80-01-04517-6.
- Vrabelová, R., Svobodová, P., Šlapeta, V. 2016. Brno Moderní: Velký průvodce po architektuře, 1890 – 1948. 2016. Paseka. Praha. 293 s. ISBN: 978-80-7432-748-3
- Wolschke –Bullmann, J. 1997. Natur and ideology: Natural Garden Design in 20th Century. Dumbarton Oaks Research Library and Collection. Washington D.C. In Dumbarton Oaks Colloquium on the History and Landscape Architecture, Vol 18 p. 221–248.
- Wright, F.L. n.d. in: Treib, M. 2017. Landscapes of Modern Architecture: Wright, Mies, Neutra, Aalto, Barragán. Oceanic Graphic International. China. p. 268. ISBN: 978-0-300-20841-2 .
- Zámečník, R. 2016. Vilové zahrady Otokara Fierlingera. Národní památkový ústav. Kroměříž. ISBN: 978-80-8723140-1.
- Zámečník, R. 2016. Vilové zahrady Otokara Fierlingera. Národní památkový ústav. Kroměříž. ISBN: 978-80-8723140-1.

23. Seznam zdrojů fotografií

1. Budovy školy Bauhaus: Zdroj: www.archdaily.com. Dostupné z: <http://www.archdaily.com/87728/ad-classics-dessau-bauhaus-walter-gropius>. 26. 3. 2017
2. Villa Savoye. Zdroj www.dezeen.com. Dostupné z: <https://www.dezeen.com/2016/07/31/villa-savoye-le-corbusier-poissy-france-modernist-style-unesco-world-heritage/>. 26.3.2017
3. Sullivan center. Zdoj: www.smachinmagazine.com. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/383650461980828140/>. 26.3.2017
4. Dům odborových svazů. Zdroj: www.ceska-televize.cz. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kultura/1524514-kniha-ceskych-mrakodrapu-miri-vysoko>. 26.3.2017
5. Veletržní palác. Zdroj: www.artmap.cz. Dostupné z: <http://www.artmap.cz/en/narodni-galerie-v-praze-veletrzni-palac>. 26.3.2017
6. Kolonie Baba. Zdroj: www.lidovky.cz. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/foto.aspx?r=In-bydleni&c=A130627_161455_In-bydleni_ter. 26.3.2017
7. Grégrova vila na Hubálce. Zdroj: Lukeš. Z. 27.3.2017 Dostupné z: http://www.lidovky.cz/foto.aspx?r=In-bydleni&foto1=TER458406_GrAgr1.jpg.
8. Dřevěný rizalit. Zdroj: autorka. 10/2016
9. Grégrova vila, Barrandovská 46 (1931). Hoeger, J. Dostupné z: <https://www.lifestyle.luxusni-bydleni-praha.com/barrandov-ocima-vladimira-gregra>. 26. 3. 2017
10. Guevrekianova zahrada u vily Noailles, inspirace v abstraktním malířství. zdroj: www.wikipedia.com. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Villa_Noailles. 26. 3. 2017
11. Geometricky pojatá zahrada vily Savoye. Mulford, A., Clarke, V. 2009. The Contemporary Garden. Phaidon Press. London. 112 p. ISBN: 9780714849584.
12. Německý pavilon. Zdroj: www.wordpress.com. Dostupné z: <https://ccainteriodesignfall2010annamaciell.wordpress.com/2010/10/18/barcelona-pavilion-study/>. 26.3.2017
13. Geometrické pojetí zahrady u Müllerovy vily. Zdroj: autorka. 3/2017
14. Podobnost půdorysu Miesova domu. Zdroj: Treib, M. 2017. Landscapes of Modern Architecture: Wright, Mies, Neutra, Aalto, Barragán. Oceanic Graphic International. China. p. 268. ISBN: 978-0-300-20841-2
15. Úprava zeleně ve stylu klasicizující moderny. Otomanská, S. Steinová. Š. 2015b, Život a dílo zahradního architekta Josefa Kumpána (1885 – 1961). Národní zemědělské muzeum. 303 s. ISBN: 978-80-86874-62-3
16. Návrh zahrady ve stylu klasicizující moderny. Zdroj: autorka. 3/2017
17. Přírodní pojetí zahrady CH. Tunnarda. Zdroj: www.urbipedia.com. Dostupné z: http://www.urbipedia.org/index.php?title=Bentley_Wood. 26. 3. 2017
18. Tunnardův návrh zahrady. Tunnard, CH. 1948. Landscape in the Modern Landscape (A Facsimile of the Revised 1948 Edition). University of Pennsylvania Press. Pennsylvania. p. 184. ISBN: 2014017083.
19. Fierlingerův návrh zahrady. Zdroj: Fierlinger, O. 1938. Zahrada a obydlí. Jan Laichter. Praha. 55 s.
20. Wrightův dům Taliesin West. Zdroj: www.alamy.com. Dostupné z: <http://www.alamy.com/stock-photo/taliesin-west.html>. 28. 3. 2017.
21. Mies a jeho Farnsworth house. Zdroj: www.oxidearchitecture.com. Dostupné z: <http://oxidearchitecture.com/farnsworth-house-1951-mies-van-der-rohe/>. 28. 3. 2017.
22. Neutrův přístup. Zdroj: Treib, M. 2017. Landscapes of Modern Architecture: Wright, Mies, Neutra, Aalto, Barragán. Oceanic Graphic International. China. p. 268. ISBN: 978-0-300-20841-2
23. Grégrova vila s Fierlingerovou zahradou v Jevanech. Zdroj: www.novinky.cz. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/bydleni/tipy-a-trendy/281504-vila-manzelu-schauerovych-je-perlou-slavnych-jevan.html>
24. Zahrada v Jevanech projektovaná O. Fierlingerem. Zdroj: Fierlinger, O. 1938. Zahrada a obydlí. Jan Laichter. Praha. 55 s. 28.3.2017
25. Půdorys střešní zahrady Josefa Vaňka. Zdroj: Vaněk, J. 1925. České zahrady. Zahrada. Chrudim. 106 s.
26. Vila Tugendhat: pohled na zídky s kvetoucími trvalkami. Zdroj: www.archdaily.com. Dostupné z : <http://www.archdaily.com/157555/ad-classics-villa-tugendhat-mies-van-der-rohe>. 28. 3. 2017.
27. Vila Tugendhat: Miesova skica s plánovaným ozeleněním domu. Zdroj: Krejčířík P., Krejčíříková, K., 2010. Stavebně historický průzkum zahrady u vily Tugendhat. Výzkumné centrum vily Tugendhat. Brno.
28. Vila Tugendhat: pohled do zahrady. Zdroj: Zdroj: autorka. 11/2016
29. Vila Tugendhat: původní plán zahrady od Markéty Roderové-Müllerové. Zdroj: Krejčířík P., Krejčíříková, K., 2010. Stavebně historický průzkum zahrady u vily Tugendhat. Výzkumné centrum vily Tugendhat. Brno.
- 30.–35. Müllerova a Rothmayerova vila. Zdroj: autorka. 3/2017 a 11/2016
36. –37. Katastrální mapy. www.czuk.cz
- 38.–40. Zdroj: autorka. 10/2016
- 41.–45. Studie rozšíření Grégrovy vily, Na Hubálce 1. Zdroj: Ateliér RALA. 2017. Praha.
- 46.–51. Zdroj: autorka. 10/2016 a 3/2017

